

Päätöksentekoprosessi pienten sivukirjastojen sulkemisesta Vantaalla vuosina 1991-1994

Anitta Isosalo-Ekholm

Tampereen yliopisto
Informaatiotutkimuksen laitos
Pro gradu -tutkielma
Joulukuu 2006

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN YLIOPISTO

Informaatiotutkimuksen laitos

ISOSALO-EKHOLM, ANITTA: Päätöksentekoprosessi pienten sivukirjastojen sulkemisesta Vantaalla vuosina 1991-1994.

Pro gradu -tutkielma, 42 sivua, 1 liite (4 s.)

Informaatiotutkimus

Joulukuu 2006

Tutkielman aiheena oli päätösprosessin kulku päätettäessä pienten sivukirjastojen sulkemisesta Vantaalla vuosina 1991-1994. Tarkasteltavaksi valittiin luottamushenkilöitten näkökulma.

Tutkimus oli luonteeltaan laadullinen. Haastateltavaksi valittiin kolme vapaa-ajanlautakunnan jäsentä sekä kirjastotoimenjohtaja. Haastatelluilta kysyttiin mm mielipidettä pienten kirjastojen sulkemiseen ja sitä onko kanta muuttunut jossain vaiheessa. Myös kysyttiin yhteydenpidosta kuntalaisiin ja mistä haastatellut olivat saaneet tietoa kirjastoasioista. Lisäksi tarkasteltiin Vantaan Sanomissa samaan aikaan olleita yleisönosastokirjoituksia ja vapaa-ajanlautakunnan kokousten pöytäkirjoja. Tutkielmassa pyrittiin selvittämään, onko asukkaiden mielipiteillä ollut vaikutusta prosessin kulkuun tai päätöksen muodostumiseen.

Tutkimustuloksina voidaan todeta että kuntalaisten adressit ja kirjelmät kirjattiin kokouksissa pöytäkirjoihin tiedoksi saaduiksi, mutta niistä ei kokouksissa keskusteltu eikä niiden perusteella tehty päätöksiä. Prosessin alussa suunnitellut aluekirjastojen sulkemiset toteutuivat jokseenkin sellaisinaan. Alunperin suunniteltiin neljän kirjaston sulkemista, mutta lopulta päätettiin muuttaa kolme kirjastoa lukutuviksi ja yhden toiminta sai jatkua entisellään.

Asiasanat: Vantaa, kirjasto, kirjastot, päätökset, sulkeminen, vaikuttaminen, kuntalaiset

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Tutkimusasetelma	6
2.1 Tutkimusongelmat	8
2.2 Empiirisen aineiston keruu ja analyysimenetelmät	9
3. Katsaus aihetta käsittelevään aikaisempaan kirjallisuuteen	11
4. Päätöksentekoprosessi teoreettisina malleina	14
5. Vapaa-ajanlautakunnan jäsenten haastattelut	19
5.1 Luottamushenkilöiden toimen yleiskuvat	19
5.2 Luottamushenkilöiden tiedonsaanti kirjastoasioista	20
5.3 Aukkaiden ja luottamushenkilöiden yhteydenpito	21
5.4 Vaikuttajat ja painostusryhmät	21
5.5 Lautakunnan kokoukset	24
6. Pienten sivukirjastojen sulkemisproblematiikkaa Vantaalla	25
6.1 Hankkeen käynnistyminen ja liikkeellelähtö	25
6.2 Yleisö astuu peliin mukaan, vaihtoehtojen etsiminen ja arviointi	27
6.3 Lopulliset päätökset ja toimenpiteet	35
7. Yhteenveto, johtopäätökset ja arviointi	36
Lähdeluettelo	40
Liitteet	

1. Johdanto

Suomen yleisten kirjastojen elämä oli 1990-luvun alkuun asti ruusuilla tanssimista, kirjoittaa Maija Berndtson (Berndtson 1992, 53). Elämä oli suojattua: kirjastolaki oli turvana ja valtionosuusjärjestelmä takasi varman rahantulon. Toimintaa leimasi kasvu: kirjastojen käyttö ja budjetit kasvoi 1960-luvun alkuvuosista alkaen ja kirjastojen pinta-alat kaksinkertaistuivat. (Berndtson 1992, 53-54).

Berndtson vertaa kirjastojen tilaa Ruususen uneen ja Ruususen heräämiseen unesta. Mutta prinssi herättikin Ruususen aivan toisenlaiseen maailmaan kuin missä hän oli nukahtanut. Ympäriällä olevat hierarkiat oli kaatuneet, etiketti oli poissa, turvalliset hoviherrat ja -naiset kadonneet. Eikä prinssi ottanutkaan Ruususta puolisoiksi ja tarjonnut turvaa hänen loppuelämäkseen. (Berndtson 1992, 54).

Millaiseen maailman sitten kirjastot joutuivat heräämään? Kirjastolaki ja valtionosuusjärjestelmä olivat murenemassa vuoden 1993 alusta. Ei ollut enää kouluhallituksen kirjastotoimistoa, joka lähettäisi ohjekirjeitä. Lääninhallitusten kouluosastot ja niiden myötä kirjastoja tarkastavat koulutoimentarkastajat olivat katoamassa. Vapaakuntakokeilu oli vienyt osasta kuntia itsenäiset kirjastolautakunnat. Kirjastoilla ei enää ollut ulkoisia auktoriteetteja vaan niiden oli selviydyttävä itse. Määräyksiin ja säännöksiin ei enää voinut vedota vaan kirjastot joutuivat itse määrittelemään mitä halusivat ja perustelemaan toiveitaan. (Berndtson 1992, 54-55).

Myös kunnissa alkoi tapahtua suuria muutoksia. Otettiin käyttöön tulosjohtamista ja opeteltiin tuloksellisuuskäsitteistöä, tulostavoitteiden asettamista ja tulosten mittaamista. Tulosjohtamisen myötä kirjastoihin tuli kustannustietoisuus ja maksupolitiikan tarkastelu. Päätöksentekoa delegoitiin kunnissa keskushallinnolta lautakunnille ja edelleen virkamiehille sekä tulosityksiköille. (Berndtson 1992, 55).

Kirjastopolitiikkaan on Suomessa vanhastaan liittynyt kansan sivistykselliset ja kulttuurilliset arvot. Usein kirjasto kuuluu sivistyslautakunnan alaisuuteen. Sivistyslautakunta myös hoitaa kunnissa kouluasioita ja koululaisethan ovat merkittävä ryhmä kirjastonkäyttäjiä. Kirjastolla sivistyslaitoksena lienee katsottu olevan yhdensuuntaisia tavoitteita koululaitoksen kanssa. Joskus kirjasto taas saattaa kuulua

vapaa-aikatoimen kanssa saman lautakunnan alaisuuteen. Silloin ilmeisesti kunnan näkemys on, että kirjaston toiminta on lähellä vapaa-aikatoimintaa. Kun kuitenkin varsinaiseen vapaa-aikatoimintaan kuuluu mitä suurimmassa määrin urheilu, joka on aikaa, rahaa ja henkilökohtaista panostusta vaativaa, saattavat kirjaston ja vapaa-aikatoiminnan tarpeet johtaa ristiriitoihin tilojen ja rahoituksen suhteen. Vantaalla kirjastotoimi on vapaa-aikalautakunnan alaisuudessa, mikä on voinut antaa vaikutteita myös kirjaston kehittämissuunnitelmiin.

Kovin haaste kirjastoille oli koko kansantalouden ja julkishallinnon talouden nopea romahtaminen. Kirjastot olivat jo 1980-luvun taloudellisen kasvun aikana valittaneet resurssien vähyyttä, mutta nyt tuli todellinen sokkikäsittely. Vuosittainen yli 10 prosentin määrärahojen kasvu oli kääntynyt miinukselliseksi. Mikä eteen? Ottaako oppia Englannista, Norjasta tai Tanskasta, joissa oli jo vuosia eletty supistuvien määrärahojen aikaa? (Berndtson 1992, 55).

Kuntien taloudellinen tilanne muuttui rajusti 1990-luvun alussa. Sosiaalimenot kasvoivat työttömyyden lisääntyessä. Verotulot vastaavasti pienenivät. Tiukkenevassa taloudellisessa tilanteessa kunnat joutuivat karsimaan kustannuksiaan. Myös kirjastotoimi joutui supistamaan menojaan. Kirjastojen henkilökuntaa ja hankintoja vähennettiin. Kaikki mahdolliset toimenpiteet kustannusten karsimiseksi palveluja huonontamatta yritettiin löytää. Myös toimipisteiden karsiminen nähtiin eräänä vaihtoehtona jolla voitiin supistaa kustannuksia.

Taloudelliset seikat ovat muodostuneet yhä tärkeämmiksi tekijöiksi kaikilla yhteiskunnan alueilla, myös kirjastoissa. Niinpä kirjastojenkin toimintaa on alettu tarkastella tehokkuuden ja tuottavuuden kannalta. Tämä on puolestaan johtanut siihen, että kirjastojen henkilökuntaa on vähennetty, aukioloaikoja lyhennetty ja toimipisteitä suljettu. Tämä siitä huolimatta, että kirjastojen lainausmäärät ovat olleet kasvussa. Koulukirjastojen määrärahat ovat jokseenkin olemattomat ja siksi koululaiset ovat joutuneet siirtymään yleisten kirjastojen asiakkaiksi.

Kirjastoille aiheutti paineita myös lisääntynyt kirjastonkäyttö, joka kohdistui erityisesti uusiin aineistoihin ja erikoistuneisiin tiedonhakuihin. Tämä oli todellinen haaste

kirjastoille, joiden tuli ottaa haaste vastaan rohkeasti ja lähteä taisteluun. (Berndtson 1992, 55-56).

Berndtson myös pohtii laajasti sivistyksen, tiedon ja virkistyksen olemusta ja merkitystä kirjaston kannalta. Kirjastojen arvomaailma oli joutunut ristiriitatilanteeseen siksi että vallitsevat yhteiskunnalliset arvot olivat täysin vastakkaiset yleisten kirjastojen arvojen kanssa. Yleiset kirjastot pitivät kiinni omista arvoistaan ja taistelivat raivokkaasti niiden puolesta. Berndtson ei kuitenkaan kannata sitä että kirjastot lähtisivät muuttamaan toimintansa perusarvoja yhteiskunnallisten arvojen mukaisiksi, sillä hän uskoo että kirjastojen toiminnalle on edelleen oikeutuksensa. Berndtson kannattaa joustavuutta ja kumpienkin arvojen soveltamista. Tämä merkitsisi joidenkin palvelujen muuttamista maksullisiksi. (Berndtson 1992, 64-77).

Kirjastolaitoksen toimintaa poliitikkojen kannalta on pohtinut Keijo Perälä. Perälän mukaan osa kunnallispoliitikoista on kyläpoliitikkoja, jotka saavat pääosan äänistään tietystä osasta kuntaa. Tällaisen kunnanvaltuutetun ajatuksia hallitsee oman kunnanosan lähipalvelujen kehittäminen. Perälän mukaan se on edustuksellisen demokratian periaatteiden ja logiikan mukaista. Tämä toimintamekanismi aiheuttaa sen että pikkukirjastoja on eri puolilla kuntaa ja päähuomio on palvelun saatavuudessa eikä laatuun ole mahdollisuutta panostaa. Kirjastolaitokseen ollaan kuitenkin tyytyväisiä, onhan kuntalaisilla kirjasto lähellä. Tyytyväisyys ilmaistaan kuuluvasti, jos kirjaston olemassaolo tulee uhatuksi. (Perälä 2000, 9-10).

Vantaa on noin 180000 asukkaan kaupunki pääkaupunkiseudulla. (31.12.1996 169100 asukasta. <http://tilastokeskus.fi/ajk/tiedotteet/v96/leh217.html> 17.11.2006). Se on kasvava vasemmistoenemmistöinen kaupunki, joka 1990-luvulla joutui taloudellisiin vaikeuksiin kuten monet muutkin kunnat suuren laman kynnyksellä.

Vantaan kaupunginvaltuuston puoluejakauma 1992-1996

	sdp	Kok	Rkp	Vihr	Vas	Lkp	Kesk	Skl	Nuors	Muut	Yht
1992	23	14	4	11	8	1	2	3		1	67
1996	21	18	3	8	7		4	3	2	1	67

Kuva 1. Vantaan kaupunginvaltuuston puoluejakauma 1992-1996.

Lähde: Vantaan kokoomus, <http://www.vantaankokoomus.fi/main.site?action=siteupdate/view&id=33> , 14.11.2006 ja Tilastokeskuksen Statfin tietokanta, <http://statfin.stat.fi/statweb/start.asp?LA=fi&DM=SLFI&lp=catalog&clg=vaalit>, 14.11.2006

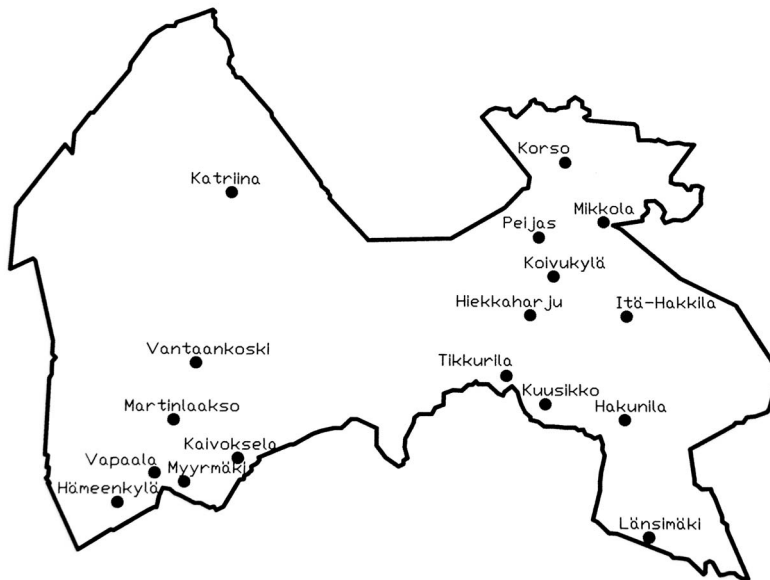
Vantaalla ylintä toimivaltaa käyttää vaaleilla valittu kaupunginvaltuusto. Valtuusto valitsee jäsenet kunnanhallitukseen ja lautakuntiin. Kirjastotoimi kuuluu Vantaalla vapaa-ajanlautakunnan alaisuuteen. Lautakuntaan kuuluu 15 jäsentä, jotka valitaan neljän vuoden toimikaudeksi kerrallaan. Valinta tehdään poliittisin perustein.

Kuva 2. Vantaan kaupungin organisaatiokaavio

Lähde: http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;304;25664

Vantaan kaupunki levittäytyy laajalle alueelle ja on siitä syystä varsin hankala palveluiden järjestämisen kannalta. Vantaalla on kaksi suurta keskustaa, Tikkurila ja Martinlaakso. Lisäksi haja-asutusalueita on laajalti ja kulkuyhteydet ovat mutkikkaita.

Kuva 3. Vantaan kaupunginkirjastojen sijoittuminen Vantaan alueella

Lamavuosien alkaessa 1990-luvun alussa myös Vantaan kirjastoissa ryhdyttiin säästötoimenpiteisiin. Kirjastojen aukioloa supistettiin ja henkilökuntaa lomautettiin. Myös palkanalennuksista keskusteltiin, samoin kirjahankintoja pyrittiin vähentämään. Yhtenä lisäkeinona tuli sitten esille pienten sivukirjastojen sulkeminen. Sillä toimenpiteellä ajateltiin saatavan säästöä ainakin hankintamenoihin ja henkilöstökuluihin.

Vantaan kaupunginkirjaston toiminta-ajatus myös muuttui näihin aikoihin. Vanhan toiminta-ajatuksen mukaan ”Kirjastotoimen toiminta-ajatuksena on tyydyttää kuntalaisten sivistyksen, tiedon ja virkistyksen tarvetta tarjoamalla tiloja, kirjastoaineistoa ja tietopalvelua sekä näihin liittyviä opetus- ja ohjauspalveluja”. Uuden toiminta-ajatuksen mukaan ”Kirjastotoimen tarkoituksena on osana kaupungin tietoverkkoa ja valtakunnallista kirjastoverkkoa luoda edellytyksiä kuntalaisten rikkaaseen ja virikkeeseen elämään tietämyksen ja elämysten kautta koulutuksessa, työssä ja vapaa-aikana. Kirjasto tarjoaa käyttöön tiloja, aineistoa ja asiantuntijapalveluja”. (Berndtson 1992, 62)

Vantaalla kirjastopalveluiden keskittäminen ja sivukirjastojen sulkemisuhka sai asukkaat nousemaan takajaloilleen ja vaatimaan palvelupisteiden säilyttämistä 1990-luvun alussa. Yleisönosastokirjoituksin ja nimilistoin asukkaat pyrkivät tuomaan päättäjien tietoisuuteen omat vaatimuksensa. Varsinkin vanhuksille, lapsille ja vammaisille katsottiin olevan tärkeää, että kirjaston toimipiste on lähellä ja helposti saavutettavissa. Myös pienten lasten äitien oli hankalaa lähteä kirjastoon, joka on bussimatkan päässä. Niinpä asukkaat lähtivät puolustamaan pienten kirjastojen olemassaoloa heti kun sulkemissuunnitelmat tulivat tietoisuuteen.

Vantaalla suunniteltiin vuosina 1992-1994 alunperin neljän pienen sivukirjaston sulkemista. Niistä kolme oli suomenkielistä ja yksi ruotsinkielinen. Ruotsinkielinen päätettiin säilyttää, koska sen alueella ei ollut lähellä toista ruotsinkielistä kirjastoa. Jäljelle jäi kolme suljettavaksi suunniteltua sivukirjastoa. Alueiden asukkaat vastustivat sulkemispäätöksiä ja keräsivät nimilistoja sulkemista vastaan.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Vantaan pienten sivukirjastojen sulkemisen päätösprosessia vuoden 1991 loppupuolelta vuoden 1994 loppuun. Vuoden 1995 jälkeisiin tapahtumiin ei sitä vastoin puututa, koska tarkastelu rajataan koskemaan prosessia, jonka aikana kirjastojen sulkemista suunniteltiin ja siitä päätettiin, mutta sulkemisia ei kuitenkaan vielä toteutettu. Kuitenkin syksyllä 1998 Vantaan vapaa-ajanlautakunta esitti Itä-Hakkilan ja Vantaankosken kirjastojen sulkemista sekä Vapaalan, Kaivokselan ja Kuusikon lukutupien sulkemista.

2. Tutkimusasetelma

Yleisten kirjastojen toiminta on Suomessa perustunut kirjastolakiin ja -asetukseen sekä niiden rahoitus suurelta osin valtionapuseäntösten kirjastoja koskevaan osuuteen. Kirsti Kekki on koonnut kirjastolakeja ja asetuksia perusteluineen julkaisuun Kirjastosääntö 1993. 1990-luvun alkuun saakka voimassa olleen lain mukaan kirjastojen toimintaa rahoitettiin suurelta osin valtion varoista eli kirjastot saivat valtionosuusmäärärahoja kirjastojen käyttövaroihin ja perustamiskustannuksiin.

Uudessa lain mukaan kunta sai laskennallisen osuuden kirjastorahoja, mutta niitä ei suoranaisesti kohdennettu kirjaston käyttöön vaan kunta sai harkintansa mukaan käyttää varat muuhunkin tarkoitukseen. Tämä toi suuria paineita kirjastojen rahoitukseen ja toiminnan tehokkuuden parantamiseen.

Vantaalla oli vuosina 1992-1994 pääkirjaston lisäksi neljä aluekirjastoa, joiden alaisuudessa oli yhteensä 14 kirjastoa, sekä kaksi potilaskirjastoa. Tiukan rahatilanteen vuoksi Vantaalla päätettiin sulkea osa pienistä sivukirjastoista. Alunperin aiottiin sulkea neljä sivukirjastoa: Vapaalan, Kaivokselan, Kuusikon ja Sandkullan sivukirjastot. Myöhemmin päätettiin säilyttää Sandkullan sivukirjasto, koska se oli alueensa ainoa ruotsinkielinen kirjasto.

Vantaan kaupunginkirjasto toimii kirjastotoimenjohtajan alaisuudessa. Kirjastotoimenjohtajan apuna on kirjastotoimen apulaisjohtaja ja aluekirjastonjohtajat. Vuosina 1991-1994 kirjastotoimi kuului vapaa-ajanlautakunnan alaisuuteen.

Vantaan kaupungin kokonaisbudjetti oli noin 4 miljardia markkaa, josta vapaa-ajanlautakunnan osuus oli noin 4 % (160 milj. mk). Kirjastotoimen vuosibudjetti oli 29 milj. mk eli noin 0,7 prosenttia kaupungin koko budjetista. Säästötoimenpiteillä tavoiteltiin budjettiin tasapainotusta, ei varsinaista säästöä. Kirjastohenkilökuntaa vähennettiin vuoden 1992 alusta 21 henkeä, mikä vastasi 22 prosenttia kirjaston koko henkilökunnasta (119 henkilöä).

Kun tieto kirjastojen sulkemissuunnitelmista tuli julkisuuteen, kirjastojen alueiden asukkaat ja yhdistykset ottivat kantaa sulkemispäätöksiin ja keräsivät nimiä vetoonkirjastojen säilyttämisen puolesta. Myös lehdissä oli kirjastojen sulkemista vastustavia kirjoituksia. Toisissa kirjoituksissa korostettiin pienten kirjastojen tarpeellisuutta alueensa asukkaille, toisissa vastustettiin kirjastojen sulkemissuunnitelmia.

Tämän tutkimuksen aihepiiriin kuuluu kirjastoasioita koskevaan päätöksentekoprosessiin vaikuttavien seikkojen tutkiminen. Tällaisia mahdollisia vaikuttavia seikkoja ovat asukkaiden kirjelmät, vapaa-ajanlautakunnan jäsenten

puoluekanta sekä jäsenten omat arvostukset kirjastoa kohtaan. Myös sitä kartoitettiin, vaikuttivatko lautakunnan jäsenten asenteisiin ja kannanottoihin muualta saadut mielipiteet ja perustelut. Tutkimuksessa kysyttiin myös lautakunnan jäsenten yhteydenpidosta alueen asukkaisiin ja omiin poliittisiin ryhmiin.

Päätösprosessia tarkastellaan vapaa-ajanlautakunnan jäsenten näkökulmasta.

Tutkimuksella pyritään selvittämään niitä seikkoja, jotka ovat voineet vaikuttaa vapaa-ajanlautakunnan jäsenten mielipiteisiin pienten kirjastojen sulkemista koskevissa päätöksissä.

2.1 Tutkimusongelmat

Tutkimuksessa etsittiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- miten Vantaan sivukirjastojen asiakkaat reagoivat sulkemispäätöksiin?
- miten asukkaiden kirjelmiin suhtauduttiin vapaa-ajanlautakunnassa?
- esiintyikö ristiriitoja lautakunnan ja kirjaston johdon välillä?
- mitkä seikat vaikuttivat lautakunnan jäsenten päätöksiin; kirjelmät, puolue, oma näkemys?

Tässä tutkimuksessa käsitellään päätöstapahtumaa prosessina. Prosessilla ymmärretään tässä tapahtumien ketjua ongelman ilmenemisestä päätöksen toteuttamiseen ja valvontaan asti. Tutkimuksen kohteena on se osa prosessia, joka alkoi syksyllä 1991 ehdotuksella pienten sivukirjastojen sulkemiseksi ja päättyi vuoden 1994 lopussa päätökseen kolmen sivukirjaston muuttamisesta lukutuviksi.

2.2. Empiirisen aineiston keruu ja analyysimenetelmät

Tutkimusaineisto kerättiin sekä teemahaastatteluin että käymällä läpi pöytäkirjoja ja lehtikirjoituksia. Haastateltaviksi valittiin neljä henkilöä: kirjastotoimenjohtaja ja kolme vapaa-aikalautakunnan jäsentä. Haastatelluista kolme oli naisia ja yksi mies. Heistä kaksi kuului kokoomukseen yksi liberaaleihin. Kirjastotoimenjohtajan puoluekanta ei kysytty koska häntä ei ollut valittu poliittisin perustein. Haastattelut tehtiin lokakuussa 1995.

Lehtikirjoitukset kerättiin Vantaan Seutu -lehdestä, joka on Vantaan suurin paikallislehti. Lehti oli käytettävissä Vantaan pääkirjastossa Tikkurilassa. Myös vapaa-ajanlautakunnan kokousten pöytäkirjat olivat saatavilla pääkirjastossa. Osa pöytäkirjoista oli valokopioina. Uusimmat pöytäkirjat olivat tietokoneella, josta voi tulostaa halutut kohdat. Pöytäkirjojen liitteenä olleet asukkaiden ja asukasyhdistysten kirjelmät otettiin mukaan tutkimusaineistoon.

Teemahaastattelulla oli tarkoitus saada lisäinformaatiota päätöksenteon taustavaikuttimista. Teemahaastattelu tehtiin puolistrukturoiduilla kysymyksillä. Haastattelut nauhoitettiin ja nauhoituksen perusteella tehtiin tarkistetut muistiinpanot kyselylomakkeelle. Kukin haastattelu kesti noin puolisen tuntia. Haastateltava sai haastattelutilanteen alussa lomakkeen, jotta saattoi seurata kysymysten etenemistä haastattelun aikana.

Teemahaastattelu sopii käytettäväksi tilanteissa, joissa tutkitaan arvostuksia, ihanteita, aikomuksia tai perusteluita (Hirsjärvi & Hurme 1982, 35). Tässä tapauksessa haastattelun avulla tutkittiin perusteluita ja arvostuksia. Kuten edellä todettiin, haastateltaviksi valittiin kirjastotoimenjohtaja, vapaa-ajanlautakunnan puheenjohtaja ja kaksi lautakunnan jäsentä. Puheenjohtaja ja yksi lautakunnan jäsenistä edusti kokoomusta ja yksi lautakunnan jäsen edusti liberaaleja. Vantaan vapaa-ajanlautakuntaan kuului kuusi jäsentä, joista kolme oli kokoomuksen edustajaa ja vihreillä, vasemmistolla ja liberaaleilla oli kullakin yksi edustaja. Haastattelut tehtiin haastateltavien työpaikoilla.

Haastateltavat suhtautuivat tutkimukseen erittäin positiivisesti. Vaikutti siltä että haastateltavat uskalsivat tuoda esille omia eräviä mielipiteitään, vaikka pienestä joukosta valituista haastateltavista voidaan todennäköisesti päätellä vastaajan henkilöllisyys.

Muu tutkimusaineisto koostuu vapaa-ajanlautakunnan pöytäkirjoista ja lehtikirjoituksista vuosilta 1991-1994.

Pöytäkirjat olivat käytettävissä Vantaan pääkirjastossa Tikkurilassa. Pöytäkirjojen liitteenä olleet asukkaiden ja asukasyhdistysten kirjelmät otettiin mukaan tutkimusaineistoon.

Lehtikirjoitukset otettiin Vantaan Seutu -lehdestä. Tutkimuksesta rajattiin pois muut Vantaan virastojen ja lautakuntien pöytäkirjat, vaikka niissäkin olisi saattanut olla pienten kirjastojen sulkemista koskevia asioita. Myöskään Vantaalla ilmestyviä ilmaislehtiä eikä yleisiä sanomalehtiä otettu mukaan tutkimukseen aineistoon, ei myöskään kirjastoalan lehtiä.

Yhteensä kirjastoa koskevia kirjoituksia kertyi 45 kappaletta, joista 26 käsitteli pienten kirjastojen sulkemista.

3. Katsaus aihetta käsittelevään aikaisempaan kirjallisuuteen

Kirjastojen asema Suomessa oli vuosikymmeniä tarkoin suojattu säädöksin aina vuoteen 1992 saakka. Kirjastolaki ja valtionapusäännökset olivat turvanneet kirjastojen toiminnan, mutta nyt tämä turva loppui. Samaan aikaan siirrettiin päätöksentekoa kunnille ja kirjastoihin. (Kekki 1993, Johdanto). Vanhan lain mukaan (Kirjastolaki 235/1993, 4§) kunnat saivat valtionapua kirjastojen perustamiseen ja käyttökustannuksiin. Uuden lain (Kirjastolaki 705/1992, 21§ ja 23§) mukaan kunnat saivat laskennallisen osuuden kirjastojen toimintaa varten, mutta se ei enää ollut ”korvamerkitty” käytettäväksi suoraan kirjastojen kuluihin.

Kirjastojen johtamista ja päätöksentekoa on Suomessa tutkittu melko vähän. Kirjastojen toiminta on ollut yleistä kulttuuripolitiikkaa ja melko tarkasti valtiolliselta taholta säänneltyä. Tärkeimmät kirjastoa ohjaavat säännöt ovat pohjautuneet kirjastolakiin (Kirjastolaki 235/1986 ja 904/1998) ja kirjastoasetukseen (Kirjastoasetus 236/1986, 1311/1992 ja 1078/1998). Kirsti Kekki on koonnut kirjastosäännöstön julkaisuksi vuonna 1993 senhetkisen tilanteen mukaan (Kekki 1993). Julkaisussa on myös säännösten selityksiä sekä viittauksia säädösten aikaisempiin vaiheisiin.

Englannissa on tutkittu 1990-luvun alussa valtuustojen/lautakuntien jäsenten (elected member) mielipiteitä ja poliittisten kantojen vaikutusta päätöksiin ja mielipiteisiin. Lisäksi Usherwood on myös tarkastellut valtuustojen/lautakuntien jäsenten yhteydenpitoa erilaisiin sidosryhmiin ja puoluepolitiikan vaikutusta kirjastolautakunnan (library committee) toimintaan. (Usherwood 1993).

Valtuutetuilta kysyttiin kantaa kirjastojen palvelujen hoitamiseen vapaaehtoistyöllä, ulkopuolisten palvelujen käyttämiseen, lainauksen maksullistamiseen, erikoispalvelujen (premium service) maksullistamiseen sekä johtamisen ja kirjastopolitiikan hajauttamiseen. (Usherwood 1993, 168).

Suurin osa (66 %) haastatelluista vastusti kirjastopalvelujen siirtämistä vapaaehtoisten hoidettavaksi, 22 % kannatti sitä ja 12 prosentilla ei ollut mielipidettä kumpaankaan suuntaan. Kirjastopalvelujen siirtämistä yksityisten hoidettavaksi vastustivat kaikki työväen- ja demokraattisen puolueen jäsenet. Konservatiiveista näitä ehdotuksia vastusti 43 % ja kannatti 47 %. Lainaustoiminnan maksullistamista vastusti suurin osa haastatelluista (80 %). Vain 10 % kannatti maksullistamista ja 10 % ei ollut kumpaakaan mieltä. (Usherwood 1994, 169-173).

Suomessa Hannu Nyysölä on pro gradu -tutkielmassaan tutkinut intressiryhmien vaikutusmahdollisuuksia kunnallisessa päätöksenteossa (Nyysölä 1981). Intressiryhmillä voi olla sekä valtaa että vaikutusvaltaa. Vaikutusmahdollisuuden Nyysölä määrittelee ryhmän mahdollisuudeksi saavuttaa vaikutusvaltaisen ryhmän asema. Vaikutusmahdollisuus riippuu joko suoraan ryhmän potentiaalisesta vaikutusvallasta tai ryhmän menettelytavoista. Käyttämällä tehokkaita menettelytapoja voi entuudestaan vain vähän vaikutusvaltaa omaava ryhmä saada lisää vaikutusvaltaa. Nyysölä käyttää käsitteitä eturyhmä ja intressiryhmä synonyymeinä. Etujärjestön tai järjestön Nyysölä määrittää virallisesti organisoituneeksi ja ryhmä voi olla organisoitumatonkin. Kunnallispolitiikan alueella Nyysölä sisällyttää intressiryhmiin myös ad hoc - ja ohjelmaryhmät, jotka yleensä ovat organisoimattomia. Ad hoc -ryhmäksi Nyysölä määrittelee epästabiilin yksikön, joka muodostuu reaktiona ehdotukseen tai päätökseen tai niiden puutteeseen. Ohjelmaryhmä omaa Nyysölä mukaan pysyvyyttä enemmän kuin ad hoc -ryhmä ja on siitä erotettavissa vasta tietyn ajan kuluttua ryhmän perustamisesta. (Nyysölä 1981, 20-25).

Intressiryhmien vaikutuskeinoina Nyysölä mukaan on aloite, tukeminen, suostuttelu ja painostus. Kunnan jäsenillä on laillistettu oikeus tehdä aloitteita. Aloite on suora vaikuttamisen muoto eikä sitä tarvitse perustella. Tukeminen, suostuttelu ja painostus ovat epäsuoria vaikuttamiskeinoja ja ne kohdistuvat päätöksentekoprosessin valmistelu- ja ratkaisuvaiheeseen. (Nyysölä 1981, 45-46).

Epäsuorilla menettelytavoilla intressiryhmät pyrkivät vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen. Jos ryhmän maine on hyvä on helpompi asioida luottamushenkilöiden,

viranhaltijoiden ja puolueiden kanssa. Intressiryhmät pyrkivät siksi muokkaamaan yleistä mielipidettä ja sitä kautta antamaan päättäjille käsityksen, että kuntalaiset arvostavat ryhmää. (Nyyssölä 1981, 46).

Intressiryhmät pyrkivät myös saamaan julkisuutta. Ne voivat esittää tavoitteitaan tiedotusvälineissä ja tiedotusmonisteilla. Keino on taattu vasta sitten, kun ryhmällä on jo hyvä maine. Liioittelemalla ja propagoimalla voidaan myös herättää päättäjien huomio. (Nyyssölä 1981, 47).

Nyyssölän mukaan myös kirjelmien ja lausuntojen lähettäminen on eräs vaikuttamisen keino. Kirjelmiä voidaan lähettää puolueille, luottamushenkilöille, viranhaltijoille, ja tiedotusvälineisiin.

Muina epäsuorina vaikuttamiskeinoina Nyyssölä mainitsee yhteistyön puolueiden kanssa, valtuuston kokousten seuraamisen ja mielenosoitukset. (Nyyssölä 1981, 48). Suoria menettelytapoja Nyyssölän mukaan ovat neuvottelut, avun tarjoaminen, tuttavien ja ystävien käyttö asiasta puhumiseen, epäluulon lietsominen ja suoranainen painostus uhkauksia esittämällä. (Nyyssölä 1981, 49-50).

Sirpa Juutisen (1994) raportissa ”Kuopiolaisten luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden käsitykset tiedon muodostumisesta ja välittymisestä kunnalliseen päätöksentekoon” on tarkasteltu luottamushenkilöiden yhteydenottoa asukkaisiin päin. Luottamushenkilöistä 50 prosenttia keskusteli tuttavien ja ystävien kanssa. Asukkaiden kanssa keskusteli 16 prosenttia ja järjestöjen kanssa piti yhteyttä 19 prosenttia. Luottamushenkilöistä 9 prosenttia ei pitänyt lainkaan yhteyttä asukkaisiin ja 6 prosenttia ei osannut sanoa mielipidettään. Luottamushenkilöt pitivät enemmän yhteyttä tuttavien ja ystävien kautta kuin viranhaltijat. Viranhaltijoista vain 22 prosenttia piti yhteyttä asukkaisiin tuttavien ja ystävien kautta. Viranhaltijoista 27 prosenttia ei pitänyt yhteyttä asukkaisiin ja 22 prosenttia viranhaltijoista ei osannut sanoa mielipidettään. Viranhaltijoista 15 prosenttia piti yhteyttä järjestöihin ja 14 prosenttia asukkaisiin.

Hannu Ikäläinen ja Jaakko Lyyra ovat pro gradu -työssään tutkineet yleisen kirjastolautakunnan toimintaa. Tutkimuksessa selvitettiin myös kirjastolautakuntien

jäsenten yhteydenottoja eri intressiryhmiin kirjastolautakunnan käsiteltävissä asioissa. Tutkielmasta käy selville, että eniten kirjastolautakunnassa käsiteltävistä asioista keskusteltiin kirjastonhoitajan kanssa. Aasukkaisiin, viranhaltijoihin, puolueen paikallisosastoon tai muihin viranhaltijoihin pidettiin yhteyttä vain satunnaisesti tai harvoin. Kirjastolautakuntaa ei myöskään pidetty poliittisesti yhtä merkittävänä kuin monia muita luottamustoimia. Kolmannes lautakuntien jäsenistä ilmoitti kirjastonhoitajan perehdyttäneen heitä kirjastoasioihin. Perehdyttämistä pidettiin kuitenkin tärkeänä. (Ikäläinen & Lyyra 1977)

4. Päätöksentekoprosessi teoreettisina malleina

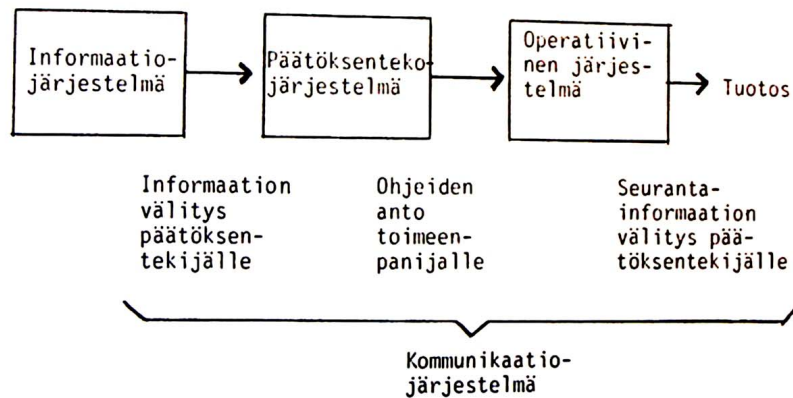
Kaikki inhimillinen toiminta perustuu päätöksentekoon ja sitä tehdään kaikilla tasoilla työntekijöistä ylimpään johtoon saakka. Päätökset muodostavat jatkuvan tapahtumaketjun. Siinä yksi päätös käynnistää sarjan toimenpiteitä, jotka puolestaan vaativat lisää suunnittelua ja uusia päätöksiä. Jos päätös osoittautuu huonoksi, kantaa päätöksentekijä siitä vastuun.

Päätöksentekoa voidaan myös pitää tiettyyn päätösongelmaan liittyvänä informaation käsittelyprosessina, joka johtaa tietyn toimintavaihtoehdon valintaan eli päätökseen. Informaation välitys edellyttää toimivaa kommunikaatiojärjestelmää.

Kommunikaatiojärjestelmään sisältyy informaationvälitys päätöksentekijöille, ohjeiden anto toimeenpanijalle ja seurantainformaation välitys päätöksentekijöille (Kaasalainen 1982, 19).

Kaasalainen sijoittaa päätöksentekojärjestelmän osaksi ohjausjärjestelmää.

KUVIO 4. Ohjausjärjestelmä

Kuva 4. Ohjausjärjestelmä Kaasalaisen mukaan (Kaasalainen 1982, 19)

Päätösprosessia tutkittaessa se voidaan jakaa osiin usealla eri tavalla.

Päätösprosessi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen Kaasalaisen mukaan tai jopa viiteen eri vaiheeseen (Törnqvist & Nordberg 1968, 9-21.):

- päätöstilanteen tutkiminen, menneisyyden kuvan terävöittäminen ja sen sisältämän informaation selventäminen
- eri päätösmahdollisuuksien selvittäminen
- eri päätösmahdollisuuksia vastaavien tulevaisuudennäkymien muodostaminen
- em. tulevaisuudennäkymien arvostaminen ja vertailu
- päätöksen valinta eri päätösmahdollisuuksista.

Tässä prosessin kuvauksessa ei kuitenkaan ole otettu mukaan toteuttamista eikä seurantavaihetta, jotka monen prosessikuvauksen mukaan kuuluvat oleellisena osana prosessiin kuten Kaasalaisen ohjausjärjestelmämallissa edellä on kuvattu.

Myös Drucker on tutkinut prosesseja ja jakaa päätösprosessin viiteen eri vaiheeseen, mutta hiukan eri tavalla kuin Törnqvist & Nordberg (Drucker 1964, 410-424):

- ongelman määrittäminen,
- ongelman analysointi,
- vaihtoehtoisten ratkaisujen kehittäminen,

- parhaasta vaihtoehdosta päättäminen
- päätösten toteuttaminen.

Drucker sisällyttää ongelman määrittämiseen oikeiden kysymysten löytämisen, tavoitteiden asettamisen ja sääntöjen ja periaatteiden selvittämisen. Ongelman analysointiin Drucker sisällyttää tosiasioiden keräämisen ja ongelman luokittelemisen. Luokittelemisella Drucker tarkoittaa selvittelyä siitä kenelle päätöksenteko kuuluu, kenen kanssa siitä on neuvoteltava ja kenelle siitä on annettava tieto. Parhaan vaihtoehdon valintaan Drucker antaa neljä kriteeriä:

- riski
- uhrausten taloudellisuus
- ajoitus ja
- tuotannontekijöiden sanelemat rajoitukset.

Tässäkään mallissa päätöksentekoprosessiin ei sisälly päätöksen toteuttamisen jälkeen tapahtuvaa seurantaa ja mahdollisesti korjaavia toimenpiteitä. Päätöksen toteuttaminen sen sijaan sisältyy tähän Druckerin prosessimalliin.

Päätöksentekoprosessin voidaan myös katsoa muodostuvan kolmesta eri vaiheesta:

- ongelman määrittely
- ratkaisuvaihtoehtojen etsiminen ja arviointi
- ratkaisuvaihtoehdon valinta.

Mauri Laukkanen jakaa päätösprosessin kolmeen osaan kuten :

- liikkeellelähtö
- etsintä ja
- valinta.

Liikkeellelähtö antaa herätteitä ja sen perusteella ryhdytään toimintasuunnitelmien etsintään ja kehittämiseen. Etsinnän tarkoituksena on johtaa toimintasuunnitelmien ja tulevien päätösten sisällön muodostumiseen ja löytymiseen. Valintatoiminnot tähtäävät siihen, että joku löydettyistä toimintasuunnitelmista todella valitaan toteutettavaksi.

Tässäkään mallissa ei ole prosessiin sisällytetty seuranta- ja korjausvaihtoehtoja. (Laukkanen 1968, 32).

Jaakko Honko tarkastelee päätösprosessia samaan tapaan kuin Laukkanen, mutta jakaen päätösprosessin kuitenkin viiteen osaan:

- päätösprosessin liikkeellelähtö
- vaihtoehtojen kehittäminen ja määrittäminen
- vaihtoehtojen arvostelu ja vertailu
- päätös (päättökseen tekeminen)
- tavoitteen asettaminen tulevalle toiminnalle ja
- valvonta.

Honkokin siis sisällyttää päätöksentekoprosessiin valvonnan, mutta ei korjaavia toimenpiteitä. (Honko 1985, 190-199)

Päätösprosessi voidaan eritellä myös jopa seitsemään eri vaiheeseen:

- ärsyke
- päätöstilanteen olemassaolon toteuttaminen
- päätöstilanteen tutkiminen ja ongelman täsmentäminen
- päätösmahdollisuuksien selvittäminen
- tulevaisuuden näkymien muodostaminen
- eri päätösmahdollisuuksia vastaavien tulevaisuuden näkymien arvostaminen ja vertailu
- ratkaisun valinta eli päätöksen tekeminen.

Juha Pelkosen mukaan päätöksentekoprosessi alkaa jo silloin kun saadaan ärsyke jostakin asiasta, joka sitten johtaa päätöksentekoprosessiin. Pelkosen päätöksentekoprosessi alkaa varhaisesta ärsykevaiheesta, mutta ei sisällä ratkaisun eli päätöksen tekemisen jälkeistä seuranta- eikä korjaavia toimenpiteitä. (Pelkonen 1980, 18.)

Kovacs jakaa päätöksentekoprosessin myös seitsemään eri vaiheeseen samoin kuin Pelkonen, mutta eri tavalla. Kovacsin päätöksenteko prosessiin sisältyy myös seuranta ja uudelleen tarkastelu jos aihetta ilmenee. Lisäksi Kovacs sisällyttää päätöksentekoprosessiin valtuutuksen päätöksen toimeenpanoon. (Kovacs 1990, 119-124)

Päätösprosessissa valitaan myös ne vaihtoehdot, joiden katsotaan olevan sopivia keinoja toivottujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Usein tavoitteet ovat kuitenkin vain välineitä joidenkin lopullisempien tarkoitusten saavuttamiseksi. (Simon 1979, 101)

Päätösprosessissa on kuitenkin puutteita rationaaliseen päätöksentekoon liittyvien vaatimusten kohdalla. Kaasalainen on todennut, että

- ainoastaan joitakin vaihtoehtoja otetaan huomioon päätösharkinnassa,
- kaikkia tavoitteita ei ilmoiteta eikä niitä pystytä operationalisoimaan,
- vain rajoitettu määrä päätöstekijöitä pystytään huomioimaan,
- vaihtoehtojen seurausvaikutusten arviointi perustuu nyrkkisääntöihin ja
- vaihtoehtojen vertailuun käytettävät riskikriteerit ovat epävarmoja.

Käytettävissä oleva aika vaikuttaa myös siihen, miten paljon eri asioita voidaan ottaa huomioon päätöksentekoprosessissa. Monia asioita on myöskin käsitelty jo ennen kuin varsinainen päätöksentekoprosessi lähtee käyntiin.

Vantaallakin on joka vuosi budjetin teon yhteydessä suunniteltava seuraavan vuoden toimenpiteitä ja varauduttava muutoksiin. Pienempiä supistuksia ja hankintojen järjeistämistä tehdään joka vuosi. Kun sitten jotakin suurempaa karsintaa joudutaan pohtimaan, on jo selvää ettei pienillä toimenpiteillä voida selvitä. Silloin prosessi lähtee liikkeelle jäljellä olevien vaihtoehtojen vertailusta ja etenee valinnan jälkeiseen toimeenpanoon. Usein varsinaiset supistusvaatimukset tulevat kesken budjetin laadinnan, jolloin aikataulun kiireellisyys ei anna mahdollisuutta ongelmien syvälliseen selvittelyyn. Päätökset on saatava aikaan nopeasti ja myös toteutukset tehdään

suhteellisen nopeasti koska budjetin on käytävä läpi monia vaiheita nopeassa tahdissa. Usein tehtyjä päätöksiä ei myöskään seurata suunnitelmallisesti. Varsinkin supistukset tahtovat jäädä uusien supistusten varjoon. Kirjastojen osalta lienee niin, että kerran suljettua toimipistettä tuskin otetaan uudelleen käyttöön.

Jos prosessiin kuluva aika on pitkä, saattaa prosessin kuluessa ympäristössä tapahtua muutoksia, jotka muuttavat prosessin kulkua. Tällaisia muutoksia voivat olla prosessissa toimivien henkilöiden vaihtuminen tai jonkin ylemmän tahon puuttuminen asiaan.

5. Vapaa-ajanlautakunnan jäsenten haastattelut

Vantaalla lautakunnat tekevät budjettiehdotuksen annettujen raamien sisällä. Kirjaston vuosibudjetti oli vuoden 1992 tilinpäätöksessä hiukan yli 30 miljoonaa markkaa, vuoden 1993 talousarviomääräraha oli hiukan yli 27 miljoonaa markkaa ja vuoden 1994 talousarvioesityksessä vähän yli 24 miljoonaa markkaa. Kahden vuoden aikana käytettävissä oleva rahamäärä pieneni noin 20 prosenttia. (Julkaisu: Ajankohtaista Vantaalta 1/1994, 18). Vantaan kaupungin kokonaisbudjetti oli vuosina 1992-1994 noin 4 miljardia markkaa, joten kirjaston osuus kokonaisbudjetista oli noin 0,75 prosenttia.

5.1 Luottamushenkilöiden toiminnan yleiskuva

Vapaa-ajanlautakunnan kokouksissa kirjastoasioiden esittelijänä toimii kirjastotoimenjohtaja. Koska kirjastotoimenjohtaja on virkamies niin hänellä on tehtyihin esityksiin virkamiesnäkemys. Kirjastotoimenjohtaja on myös laatimassa tehtyjä esityksiä ja näin ollen vapaa-ajanlautakunnalle tehdyt esitykset todennäköisesti painottuvat hänen näkökantojensa suuntaan.

Haastatellut luottamushenkilöt olivat toimineet luottamustehtävissä 5-20 vuotta. Kun lautakunnan jäsenen toimikausi on neljä vuotta, niin lautakunnan jäsenet olivat toimineet yleensä useamman toimikauden ajan. Luottamustehtävissä toimiminen

näyttää olevan tämän mukaan pitkäaikaista ja tuo siten toimintatapoihin kokemusta ja vakiintuneisuutta. Pitkät toimikaudet osoittavat myös kansalaisten luottamusta valitsemiinsa henkilöihin ja heidän toimintaansa.

Luottamushenkilöiltä kysyttiin oliko heillä vapaa-aikalautakunnassa toimimisen lisäksi muita kunnallisia luottamustoimia ja jos oli niin kuinka monta. Haastatelluista yhdellä oli 1-2 luottamustointia, yhdellä oli useampia kuin viisi ja kahdella ei ollut muita kuin vapaa-ajanlautakunnan jäsenyys. Uusimaa ja Tuominen (Uusimaa & Tuominen 1981, 31) ovat todenneet kirjastolautakuntien jäsenillä olevan melko vähän muita kunnallisia luottamustehtäviä. Heidän tutkimuksessaan melkein puolella ei ollut muita kunnallisia luottamustehtäviä lainkaan.

Useamman kunnallisen luottamustoimen hoitaminen näyttää toisaalta olevan melko yleistä, mutta kaikilla näitä muita luottamustoimia ei kuitenkaan ollut. Yhden tai vain muutaman luottamustoimen hoitaminen antaisi aiheita olettaa, että omaan luottamustehtävään paneudutaan tarmolla ja tehtävästä ollaan kiinnostuneita. Haastateltavilta ei kysytty tarkemmin mitä muut luottamustoimet olivat.

5.2 Luottamushenkilöiden tiedonsaanti kirjastoasioista

Haastatelluilta kysyttiin kirjastohallintoon perehdyttämisestä eli kuka ja miten oli hoitanut näihin asioihin perehdyttämisen.

Kirjastoasioihin ja kirjastohallintoon kolmea luottamushenkilöä oli perehdyttänyt kirjastotoimenjohtaja, kirjastotoimen apulaisjohtaja tai kirjastonhoitaja. Yksi oli perehtynyt kirjastoasioihin kursseilla, yksi kirjastopäivillä ja kaksi oli perehtynyt myös muulla tavoin. Muulla tavoin perehtyneistä toinen oli ollut lääninhallituksessa ja toinen oli toiminut kehittämisjohtajana omassa päivätyössään. Kaikkia haastateltuja oli perehdytetty kirjastoasioihin jollain tavoin.

Kaikille haastatelluille tuli myöskin Kirjastolehti. Vantaalla kaupunki tilaa kaikille vapaa-ajanlautakunnan jäsenille Kirjastolehden ja kaikki haastatellut myös mainitsivat lehden.

Kaikki haastateltavat ilmoittivat keskustelewansa kirjastoasioista kirjastonhoitajan ja kunnan asukkaiden kanssa. Kirjastotoimenjohtajan, kirjastotoimen apulaisjohtajan ja kunnan viranhaltijoiden kanssa kertoi keskustelewansa kaksi henkilöä. Yksi keskusteli naapureiden kanssa ja yksi yritysten kanssa. Lukutuvan hoitajan, oman [poliittisen]ryhmän ja kirjastoalan sidosryhmien kanssa keskusteli yksi henkilö.

Pääasiallinen tieto kirjastoasioista saatiin esityslistoista. Tämä oli kolmen haastateltavan pääasiallinen tiedonsaantikanava. Yksi henkilö sai tiedon pääasiassa pöytäkirjoista ja yksi Kirjastolehdestä. Yksi haastateltava sai tietoa alan lehdistä, alan kontakteista ja alan kirjallisuudesta.

Muiden kuntien kirjastoasioita kolme haastatelluista seurasi säännöllisesti ja yksi satunnaisesti. Satunnaisesti seuraava seurasi muiden kuntien kirjastoasioita lehdistä. Kaikki haastatellut pitivät kirjaston palvelua tärkeimpänä tavoitteena kirjastohallinnossa. Yksi täsmensi että ”palvelua määrärahojen puitteissa”

5.3 Asukkaiden ja luottamushenkilöiden yhteydenpito

Haastatelluilta kysyttiin missä määrin he pitävät yhteyttä kunnan asukkaisiin ja saavatko he vaikutteita sieltä omaa päätöksentekoaan varten.

Kirjastothan ovat palvelulaitos ja kuntalaisia varten, joten kuntalaisten toiveiden huomioonottaminen on kuntalaisten kannalta tärkeää. Haastatellut sanoivat keskustelewansa asukkaiden kanssa säännöllisesti.

5.4 Vaikuttajat ja painostusryhmät

Kunnan virkamiesten ja luottamushenkilöiden päätöksentekoon on vaikuttamassa monenlaisia tekijöitä. Yhtäältä viranhoidon tai luottamustehtävän esimiesportaasta tulevat ohjeet ja määräykset. Toisaalta kuntalaisten ja eri etujärjestöjen esittämät toiveet ja vaatimukset. Vantaan pienten sivukirjastojen sulkemista koskevassa

prosessissa erityisesti asukasyhdistykset olivat aktiivisia. Yleisönosastokirjoituksia olivat laatineet Kirjaston Ystävät ry, Vantaan Omakotiyhdistysten keskusjärjestö ja Kaivoksela-Seura ry. Rajatorppaseura oli kerännyt 750 nimen adressin alueensa kirjaston puolesta. Kaivokselan kirjaston vapaaehtoisten kirjeen mukana oli yli 1000 henkilön allekirjoittama adressi. Vantaankosken koulun, Kaivokselan koulun, Kuusikon koulun ja Rajatorpan koulun johtajat olivat lähettäneet kirjastojen tarpeellisuutta korostavan kirjelmän vapaa-ajanlautakunnalle.

Haastatelluilta kysyttiin miten tärkeinä he pitävät painostusryhmiä ja mikä oli tärkein vaikuttaja haastatellun omalla kohdalla.

Kaikki haastatellut pitivät painostusryhmiä, esim. asukasyhdistyksiä, tärkeinä vaikuttajina.

Tärkein vaikuttaja kirjastoa koskevissa päätöksenteoissa oli kaikkien kohdalla omat näkemykset ja omat tulkinnat. Yksi mainitsi painostusryhmät, rahatilanteen ja kirjastotoimenjohtajan. Kaksi piti painostusryhmiä tärkeimpinä. Yksi piti myös kirjastonkäyttäjiä ja yksi kirjastohenkilökuntaa tärkeimpänä vaikuttajana.

Painostusryhmien tärkeys

Kunnallisessa päätöksenteossa ovat keskeisimpinä vaikuttajina valtionviranomaiset sekä poliittiset puolueet. Puolueiden tärkeys näkyy myös kunnallisvaltuustojen kokoonpanossa selvästi. Miltei jokaisen kunnan valtuusto on jaettavissa puolueeryhmiin. Erkki Pystynen toteaa niiden valtuutettujen, jotka eivät ole luettavissa mihinkään puolueeseen, olevan niin harvoja, ettei heidän esiintymistään voida pitää yleensä merkittävänä enemmistö-, ja vieläpä varsin laajasti määräenemmistöperiaatteella toimivassa valtuustossa. (Pystynen 1972, 83).

Kuntayhdyskunnassa on runsaasti muitakin kuin puoluepoliittisia ryhmittymiä, joita voidaan kutsua intressiryhmiksi. Ne kansalaiset, joiden edustus on jäänyt pois

valtuustosta, pyrkivät vaikuttamaan muita teitä etujensa hoitamiseksi kunnallisessa päätöksenteossa. Pystynen sisällyttää näihin muihin intressiryhmiin sellaiset aatteelliset ryhmittymät, jotka eivät ole puolueita, kuten urheiluseurat, raittiusjärjestöt, uskonnolliset yhdyskunnat jne. Pystynen katsoo intressi- ja aateryhmät kolmanneksi ulkomaailmasta muodostuvaksi vaikuttajaksi. (Pystynen 1972, 84-85).

Vantaalla tällaisia vaikuttajaryhmiä ovat mm asukastoimikunnat ja omakotiyhdistykset, jotka toimivat vilkkaasti ja pyrkivät vaikuttamaan oman alueensa palveluihin ja toimintoihin. Haastatelluilta kysyttiin miten tärkeänä he pitivät näiden painostus- ja intressiryhmien toimintaa. Kaikki haastateltavat pitivät painostusryhmiä ja niiden toimintaa tärkeinä.

Yhteydenpito vaikuttajaryhmiin

Haastateltavilta kysyttiin keiden kanssa he keskustelevat kirjastoasioista ennen lautakunnan kokousta. Kaksi keskusteli kirjastotoimenjohtajan kanssa, yksi ei keskustellut erityisesti kenenkään kanssa. Ystävien ja naapureiden kanssa keskusteli kaksi. Oman puolueen jäsenten kanssa ei kukaan haastatelluista keskustellut ennen vapaa-ajanlautakunnan kokouksia.

Kanta pienten kirjastojen sulkemiseen

Haastatelluilta kysyttiin olivatko he kannattaneet pienten kirjastojen sulkemista. Kolme haastatelluista oli olleet sulkemista vastaan, yksi oli ollut sulkemisen kannalla. Haastateltavia pyydettiin myös perustelemaan kantaansa. Yksi haastateltava perusteli kantaansa sillä että kirjasto on yksi parhaasta lähipalvelusta, kirjasto on kulttuurilaitos ja tärkeä lähipalvelu sekä tapaamis- ja kulttuuripaikka. Toinen haastateltava oli sitä mieltä että ”palvelun laatu on parempi, jos niukat resurssit käytetään keskitetysti” ja ” 5 halkoa ei pala jos ne on eri uunissa”.

Kaksi haastateltua ei perustellut kantaansa. Kukaan haastatelluista ei ollut muuttanut kantaansa tässä suhteessa.

5.5 Lautakunnan kokoukset

Haastatelluilta kysyttiin myös mitkä seikat aiheuttivat ristiriitoja vapaa-ajanlautakunnan kokouksissa. Haastateltujen mukaan vapaa-ajanlautakunnan kokouksissa herätti ristiriitoja tai oli kiistakysymyksinä pienten kirjastojen sulkeminen, määrärahat ja resurssien kohdentaminen. Joku piti kirjojen hankintaa tärkeämpänä kirjaston tehtävänä kuin tietokoneiden hankintaa.

Vaikka ristiriitoja olikin, pitivät kaikki haastateltavat vapaa-ajanlautakunnan kokouksia tuloksekkaina tai hyvin tuloksekkaina.

Kolme haastatelluista piti lautakunnan kokouksia hyvin valmisteltuina ja yksi erittäin hyvin valmisteltuina.

Haastateltavilta kysyttiin heidän käsitystään kokousasioiden valmistelusta. Kaikki totesivat kokousten olevan hyvin valmisteltuja. Haastateltavilta kysyttiin myös mitkä asiat estävät perehtymästä kokousasioihin. Kahden haastateltavan mielestä ei ollut mitään syytä, joka estäisi perehtymästä kokousasioihin. Yhden haastateltavan mielestä papereita oli liian vähän. Asiapaperit saapuivat yhden mielestä liian myöhään. Kahdella ei ollut tarpeeksi aikaa perehtyä kokousasioihin. Kokousasiakirjat tulevat viikkoa ennen kokousta osallistujille, mitä kolme tuntui pitävän riittävänä.

Haastatellut pitivät vapaa-ajanlautakunnan kokouksia sopuisina. Erimielisyyttä aiheuttivat yhden haastateltavan mukaan pienten kirjastojen sulkemisasiat. Hänen mukaansa kaikki lautakunnan jäsenet kirjastotoimenjohtajaa lukuun ottamatta vastustivat sulkemista.

Julkiseen palvelutuotantoon on aina liittynyt ongelmia palvelujen määrän, laadun ja voimavarojen niukkuuden suhteen. Niukkojen resurssien puitteissa on palvelut pyrittävä

tuottamaan mahdollisimman tehokkaasti ja tuloksellisesti. Tuloksellisuus voidaan vielä jakaa tuottavuuteen ja vaikuttavuuteen. Tuottavuudella ilmaistaan tehdäänkö asioita oikein ja taloudellisesti. Vaikuttavuus puolestaan ilmaisee tehdäänkö oikeita asioita.

Haastateltavia pyydettiin myös arvioimaan kokousten tuloksellisuutta. Kaikki pitivät kokouksia tuloksekkaina tai hyvin tuloksekkaina. Yksi haastatelluista tarkensi että ”päätöksiä tehdään”.

Lautakuntatoiminnan arvostus

Haastateltavilta kysyttiin mitä lautakuntaa he arvostavat eniten. Tällä haluttiin kartoittaa epäsuorasti vapaa-ajanlautakunnan arvostusta. Kaksi haastatelluista piti sosiaalitoimeen liittyvää lautakuntaa tärkeimpänä. Yksi sanoi arvostavansa tärkeimmäksi lasten ja nuorten toimintaan liittyvän lautakuntatyön. Vapaa-ajanlautakunnan työn arvostusta ei suoraan kysytty.

6. Pienten sivukirjastojen sulkemisproblematiikkaa Vantaalla

6.1 Hankkeen käynnistyminen ja liikkeellelähtö

1991

Ensimmäinen maininta kirjastojen sulkemisesta löytyy pöytäkirjasta 16.10.1991. Pöytäkirjassa mainitaan (pykälä 389) että ” lautakunta edellyttää... että kirjastoja ei saa sulkea...”. Kyseisen pykälän kohdassa d) lautakunta edellyttää myös, että kirjastoja ei saa sulkea ja että alueiden toimintojen kannalta keskeiset aukioloajat pyritään säilyttämään. Pöytäkirjasta ei käy ilmi, mikä on ollut syynä tähän mainintaan, eli onko joku ehdottanut pienten kirjastojen sulkemista jossain muualla, vai onko se tullut kokouksen käsittelyyn jonkin muun asian yhteydessä. Pöytäkirjasta ei myöskään ilmene, kuka on tuonut asian kokouksen käsittelyyn tai onko joku lautakunnasta ehdottanut sitä. Yleensä kirjaston asiat esittelee kokoukselle kirjastotoimenjohtaja. Muutoin kokouksen kirjastoa koskevat kohdat käsittelevät kirjaston tulosalueiden

järjestelyjä ja kirjaston 21 vakanssin lakkauttamista. Pöytäkirjassa on myös laskelma vakanssien karsimisen vaikutuksista kirjastojen aukioloaikoihin. Useiden Vantaan kirjastojen aukioloaikoja joudutaan laskelman mukaan supistamaan. Laskelman lopussa on maininta, että ”vapaaehtoistyö otetaan käyttöön”, sekä että vuosilomasijaisuuksiin ei ole rahoja ja tuntipalkkalaisten määräraha on puolet v. 1991 määrärahasta.

1992

Seuraava sulkemiseen viittaava merkintä on vapaa-ajanlautakunnan pöytäkirjassa 22.1.1992. Siinä todetaan, ettei yhtään toimipistettä ole suljettu, vaan kirjastoverkko palvelee alueellisesti entisen laajuisena. Aukioloaikoja on kuitenkin supistettu 7,9 % ja yleisöpalveluhenkilöstöä vähennetty 22 %. Samassa kokouksessa esitetään jäljelle jäävälle henkilökunnalle palkkatarkistuksia, joihin käytettäisiin vakanssien lakkauttamisesta saatavaa palkkapalautusta.

Kirjaston taloudellista tilannetta on käsitelty myös kokouksessa 25.3.1992. Päällimmäisenä on ollut määrärahojen karsiminen ja siinä yhteydessä henkilöstön lomauttaminen. Pöytäkirjan liitteessä on määrärahavajauksen kattamisen yhtenä vaihtoehtona juuri lomautukset. Seurauksena olisi kuitenkin useiden Vantaan kirjastojen sulkeminen lomautusten ajaksi. Lomautukset tulisivat olemaan loka-marraskuussa 1992. Pienistä kirjastoista tulisi suljettavaksi Vapaala, Kaivoksela ja Kuusikko. Suljettaviksi suunnitelluiksi mainitaan kaikkiaan pääkirjaston lisäksi 13 muuta kirjastoa sekä kirjastoauto ja potilaskirjastot. Myös hankinta, luettelointi ja hallinto on lomautusuhan alainen. Tässä vaiheessa ei ole otettu esille pienten kirjastojen sulkemista kokonaan, vaan suunnitellut sulkemiset olisivat parin viikon pituisia ja koskisivat suurta osaa Vantaan kirjastoja.

Kirjastojen asioita on Vantaalla käsitelty usein myös lehtien palstoilla. Myös kirjastoalan ihmiset ovat osallistuneet keskusteluun lehtien palstoilla. Niinpä oli varsin luonnollista, että myös pienten kirjastojen sulkemiseen otettiin kantaa lehtien palstoilla. Varsinainen kirjoittelu pienten kirjastojen puolesta alkoi 14.4.1992, eli vasta puoli vuotta myöhemmin sen jälkeen kun sulkemisesta oli ollut ensimmäinen maininta vapaa-ajanlautakunnan pöytäkirjassa. Ensimmäinen lehtikirjoitus koski Itä-Hakkilan ja Kuusikon kirjastojen tarpeellisuutta.

Seuraava lehtikirjoitus oli 15.10.1992. Siinä käsiteltiin lähinnä lainauksen maksullistamista. Kirjoituksessa mainitaan myös, että Vantaalla on seitsemän sivukirjastoa lakkautusuhan alla. Kirjoituksessa mainitaan myös, että kaupungintalolla on järjestetty tilaisuus, jossa on pohdittu kirjaston tulevaisuutta. Paikalla olleet valtuustopuolueiden ehdokkaat ovat saaneet lausua mielipiteitään mm. sivukirjastojen lakkauttamisesta.

Seuraavan kerran kirjastojen sulkemiseen on otettu kantaa 13.12.1992.

Lehtikirjoituksen otsikossa mainitaan että ”Lautakunta ei hyväksy kirjastojen sulkemisia”. Tämä kirjoitus kuitenkin käsittelee yleensä kirjastojen sulkemista tilapäisesti säästöjen takia.

6.2 Yleisö astuu peliin mukaan, vaihtoehtojen etsiminen ja arviointi

1993

Pikkukirjastojen tarpeellisuutta puolustettiin 22.4.1993 artikkelissa. Siinä mainitaan sulkemisuhan alla oleviksi seitsemän kirjastoa. Lakkautusjärjestykseksi on mainittu Kuusikko, Vapaala, Kaivoksela, Sandkulla, Vantaankoski; Itä-Hakkila ja Mikkola. Artikkelin mukaan viiden prosentin säästö sulkisi neljä kirjastoa ja kymmenen prosentin säästö seitsemän kirjastoa. Tämä tapahtuisi sillä edellytyksellä, että suljettavien kirjastojen henkilökunta irtisanotaan. Mikäli henkilökuntaa ei irtisanottaisi, jouduttaisiin sulkemaan yhdeksän kirjastoa.

Pikku-uutisena oli 25.4.1993 lehdessä Omakotiyhdistysten keskusjärjestön mielipide. Sen mukaan ainakin Itä-Hakkilan, Kuusikon, Vapaalan ja Sandkullan sivukirjastojen toiminta on turvattava. Jos kirjastoja kuitenkin jouduttaisiin sulkemaan, olisi Kaivokselan kirjasto sopivin sulkemiskohde.

27.4.1993 oli lehdessä sama pikku-uutinen kuin 25.4.1993. Kirjoitus oli sanataarkasti sama kuin aikaisemmin lehdessä ollut.

Kirjaston Ystävät ry:n mielipidekirjoitus julkaistiin lehdessä 4.5.1993

Ensimmäinen yleisönosastokirjoitus oli lehdessä 6.5.1993. Siinä puolustetaan pieniä kirjastoja ja kysellään vapaaehtoisia avuksi sekä vedotaan lasten vanhempiin.

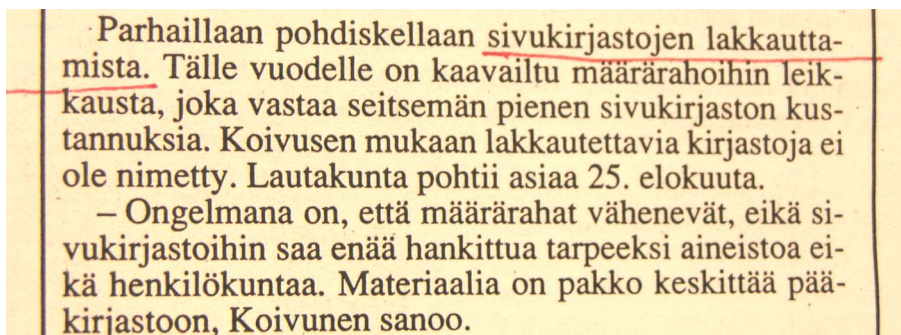
Varsinainen keskustelu pienten kirjastojen sulkemisesta vapaa-ajan lautakunnan kokouksessa alkoi 18.5.1993. Pöytäkirjassa oli kannanottoja pienten kirjastojen tilanteesta. Vantaankosken koulun koulunjohtaja, Vantaan Omakotiyhdistysten keskusjärjestö ja Kirjaston Ystävät ry olivat lähettäneet kirjelmän vapaa-ajanlautakunnalle. Vantaankosken koulun koulunjohtaja painotti kirjelmässään kirjaston tärkeyttä oppilaille. Vantaan omakotiyhdistysten keskusjärjestö vaati, ettei pieniä kirjastoja lopeteta. Mikäli kuitenkin joku kirjasto päätettäisiin sulkea, ehdotti Vantaan Omakotiyhdistysten keskusjärjestö, että suljettava kirjasto olisi Kaivokselan kirjasto. Kirjaston Ystävät ry ehdotti kirjastojen sulkemisen vaihtoehdoksi kirjastojen oheistoimintojen ja aukioloaikojen supistamista. Kirjelmässään Kirjastojen Ystävät ry teki viisikohtaisen ehdotuksen kirjastojen vaihtoehtoiseksi säästöohjelmaksi. Ohjelmassa esitettiin musiikki- ja kuvataillenteiden, lehtihankintojen ja uuden aineiston hankintojen supistamista. Lisäksi ehdotettiin aukioloaikojen supistamista ja Myyrmäen kirjaston siirtosuunnitelmissa säästämistä. Kokouspöytäkirjassa on kirjeet merkitty tiedoksi saaduksi talousarvion käsittelyä varten.

Vapaa-ajanlautakunnan kokouksessa 3.6.1993 on merkitty tiedoksi Rajatorppaseuran kirje ja 750 nimen adressi. Rajatorppaseuran kirjeessä puolustettiin Vapaalan kirjaston merkitystä alueen lapsille ja vanhuksille. Lisäksi kirjeessä tuotiin esille se, että kirjaston asiakkaat olivat valmiita jatkamaan kirjaston käyttöä vaikka aukioloaikoja supistettaisiin.

Samassa kokouksessa 3.6.1993 on kirjattu kannanottona talousarvion jatkokäsittelystä, että ”kirjastotoimi selvittää mitä muita vaihtoehtoisia määrärahojen supistumahdollisuuksia tulosalueen sisällä on löydettävissä niin, että supistuksia ei toteuteta vain aineistomäärärahasupistuksi (supistuksin) ja henkilökunnan lomautuksin. Näitä keinoja olisivat esim. pienten kirjastojen kokonaan tai osittain sulkeminen, kirjastojen aukioloaikojen supistaminen ja kesäaikana sulkemiset, henkilökunnan

kierrätys yms.” Kirjastotoimi sai myös tehtäväksi selvittää pienten kirjastojen sulkemisesta saatavat todelliset säästöt.

17.8.1993 erään kirjastoasioita käsittelevän artikkelin yhteydessä mainittiin, että sivukirjastojen lakkauttamista pohdiskellaan. Kaavaillut määrärahojen leikkaukset vastaisivat seitsemän pienen sivukirjaston sulkemista.

Parhaillaan pohdiskellaan sivukirjastojen lakkauttamista. Tälle vuodelle on kaavailtu määrärahoihin leikkauksia, joka vastaa seitsemän pienen sivukirjaston kustannuksia. Koivusen mukaan lakkautettavia kirjastoja ei ole nimetty. Lautakunta pohtii asiaa 25. elokuuta.

– Ongelmana on, että määrärahat vähenevät, eikä sivukirjastoihin saa enää hankittua tarpeeksi aineistoa eikä henkilökuntaa. Materiaalia on pakko keskittää pääkirjastoon, Koivunen sanoo.

Kokouksessa 25.8.1993 esitettiin vapaa-ajanlautakunnan toimintojen priorisointia. Samassa yhteydessä esitettiin myös, että mikäli pieniä kirjastoja suljetaan, olisi järjestys: Kaivoksela, Kuusikko, Vapaala. Priorisointi/toimintasuunnitelmassa todettiin myös, että lainauksien ja käyntien kasvu oli varsinkin suurissa kirjastoissa ylittänyt ennusteet. Siksi ei aukioloaikojen supistaminen auttaisi, koska kävijämäärä kohdistuu lyhyempään aukioloaikaan ja siitä aiheutuvan ruuhkan hoitaminen vaatii saman määrän henkilökuntaa. Peijas-Rekolan ja Katriinan sairaalan potilaskirjastojen hoidon eräänä vaihtoehtona nähtiin vapaaehtoisvoimien käyttö.

Hieman toivoa näkyi 6.10.1993 julkaistussa artikkelissa. Siinä todettiin kaupunginhallituksen säilyttävän atk-järjestelmää varten määrärahan. Näin ei säästöjä tarvitsisi ottaa pienten kirjastojen osuudesta. Etukäteen oli mietitty pienten kirjastojen lakkautusjärjestykseksi Kaivoksela, Kuusikko, Vapaala, Vantaankoski, Itä-Hakkila ja Mikkola.

Yleisönosastokirjoituksessa 7.11.1993 kerrottiin kirjastojen pärjäävän säästöistä huolimatta.

Yleisönosastokirjoituksessa 1.12.1993 kerrottiin kirjastojen erilaisista selviytymiskeinoista.

Kaivoksen kirjaston toiminta muuttui osittain vapaaehtoistyöllä toimivaksi ja 3.12.1993 olevassa artikkelissa kerrotaan miten järjestelyt on hoidettu vuorottelemalla palkatun henkilön ja vapaaehtoisten kesken.

1994

27.2.1994 lehdessä on pikku-uutinen, jossa kerrotaan, että Myyrmäen kirjastossa on esillä nimilista, jolla kuka tahansa voi ottaa kantaa Vantaan kirjastojen puolesta.

18.3.1994 lehtiartikkelissa kerrotaan, että kirjastotoimelle on budjetissa löytynyt lisää rahoja.

11.5.1994 lehtiartikkelissa kerrotaan kirjelmästä, jossa vaaditaan kirjastojen alasajon lopettamista. Kirjelmän on lehden mukaan allekirjoittanut 16 343 henkilöä. Samassa kirjoituksessa mainitaan ettei pienten kirjastojen lakkauttamisesta ole enää keskusteltu.

24.8.1994 lehdessä kirjoitetaan neljän kirjaston lakkauttamisesta. Lakkautettavaksi on esitetty Kaivoksen, Kuusikon, Hiekkaharjun ja Vapaalan kirjastoja.

Kokouksessa 24.8. 1994 vapaa-ajanlautakunta päätti antaa kirjastotoimen osalta selvitettäväksi Vapaalan, Kuusikon, Sandkullan, Kaivokselan ja Mikkolan kirjastojen osalta kustannus- ja toiminnalliset vaikutukset, jos kirjastot lakkautetaan. Samassa kokouksessa jaettiin lautakunnan jäsenille pienten kirjastojen käyttäjien ja Kaivokselan kirjaston vapaaehtoisten lähettämät kyseisten kirjastojen säilyttämistä koskevat kirjelmät. Kirjelmät merkittiin tiedoksi. Kokouksessa päätettiin myös käyttösuunnitelman yhteydessä selvittää voidaanko pienet kirjastot joko siirtää koulukirjastoiksi tai voidaanko niitä pitää vapaaehtoisvoimin vai tulee ne lakkauttaa.

Samassa kokouksessa (24.8.1994) vapaa-ajanlautakunta päätti olla siirtämättä lautakunnan käsiteltäväksi kulttuuritoimenjohtajan päätöstä Kaivokselan kirjaston sulkemisesta toistaiseksi. Kunnallislain 71 b §:n ja vapaa-ajan lautakunnan johtosäännön 5 §:n mukaan lautakunta tai sen puheenjohtaja voi siirtää lautakunnan alaisen viranhaltijan päättämän asian lautakunnan käsiteltäväksi. Nyt siis vapaa-ajan lautakunta ei halunnut ottaa käsiteltäväkseen kulttuuritoimenjohtajan tekemää päätöstä Kaivokselan kirjaston sulkemisesta vaan jätti kulttuuritoimenjohtajan tekemän päätöksen tältä osin voimaan.

31.8.1994 julkaistiin lehdessä vetoamus pienten kirjastojen puolesta. Vetoamuksen oli allekirjoittanut viisi henkilöä.

Kokouksessa 21.9.1994 (5§ kohta a9) päätettiin yksimielisesti antaa kirjastotoimelle tehtäväksi selvittää mikä on tilanne kirjastotoimen ja vapaaehtoistyöntekijöiden/koulujen välisissä neuvotteluissa pienissä kirjastoissa. Kirjaston tuli antaa väliraportti lokakuun kokouksessa. Päätös asiasta sovittiin tehtäväksi käyttösuunnitelman -95 päätöksen yhteydessä.

28.9.1994 lehdessä on jälleen kirjoitus pienten kirjastojen lakkauttamisesta.

Lokakuun kokouksessa 19.10.1994 (7§) käsiteltiin jälleen pienten kirjastojen tilannetta. Pienten kirjastojen sulkemista perusteltiin laajasti. Sulkemista puoltavina seikkoina pidettiin pieniä aukioloaikoja, jolloin kirjat ovat suuren osan ajasta lainauksen ulottumattomissa. Pienten kirjastojen (Kaivoksela, Kuusikko, Vapaala) kohdalla nähtiin ongelmana myös uusien tietojärjestelmien käyttö. Suurissa kirjastoissa yhteyksiä tarvitaan kipeästi niiden käyttövolyymien vuoksi. Pienissä kirjastoissa yhteydet ovat käyttämättä, koska aukioloajat ovat pienet, kun taas suurissa kirjastoissa yleisöpäätteille saattaa muodostua jonoja. Selvityksessä todetaan, että pieniä kirjastoja on paljolti jo pidetty yllä vapaaehtoisvoimin. Atk-järjestelmään siirtyminen tekee vapaaehtoistyövoiman käytön kuitenkin mahdottomaksi, koska silloin työntekijöillä olisi pääsy kirjastojen lainaajarekistereihin, joissa on henkilötietoja. Pääsy näihin rekistereihin saa kuitenkin olla vain kaupunkiin virka- tai työsuhteessa olevilla ja siten vastuullisilla henkilöillä.

Kirjastotoimi oli käynyt neuvotteluja pienten, suljettavaksi suunniteltujen kirjastojen vaikutusalueilla. Kuusikon Omakotiyhdistys ja Kaivokselan, Kuusikon ja Vapaalan koulut vastustivat kirjastojen lakkauttamista. Vapaa-ajanlautakunta ehdotti Kaivokselan, Kuusikon ja Vapaalan kirjastojen sulkemista. Päätökseksi tuli kuitenkin, että asiaa selvitetään vielä ja käsitellään uudelleen vuoden 1995 käyttösuunnitelman yhteydessä. Lisäksi päätettiin selvittää vapaaehtoisjärjestöjen avulla saada aikaan lukutupatyypinen siirtokirjastojärjestelmä. Samalla merkittiin myös kokouksen tiedoksi asiaa koskevat kirjelmät: Kaivokselan koulun opettajakunnan kirje 13.10.1994 ja Kaivokselan kirjaston noin 2000 asiakkaan allekirjoittama adressi 19.10.1994. Kokouspöytäkirjan liitteeksi tuli myös Kuusikon Omakotiyhdistyksen kirje 10/94.

Kuusikon omakotiyhdistyksen kirjeessä perustellaan laajasti kirjaston tarpeellisuutta. Kirjastoa pidetään tärkeänä vanhuksille ja lapsiperheille, joiden on vaikea päästä kauempana oleviin kirjastoihin. Kuusikon kirjasto on ollut myös paikka, jossa on järjestetty satutunteja, askartelua ja joulu- sekä muita juhlia. Omakotiyhdistys tarjoutuu myös neuvottelemaan vapaaehtoisten käyttämisestä kirjaston toiminnan jatkamiseen.

Kaivokselan koulun opettajakunta omassa kirjeessään puolustaa Kaivokselan kirjaston tarpeellisuutta. Kaivokselan alueen eläkeläiset olivat toimineet vapaaehtoisina

työntekijöinä Kaivokselan kirjastossa. Vetoamus oli jätetty vapaa-ajanlautakunnan kokoukselle 24.8.94. Silloin kokous päätti siirtää asian käsittelyn ja antoi kirjastotoimen johdolle tehtäväksi neuvotella vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa Kaivokselan kirjaston toiminnan jatkamisesta. Neuvottelu käytiin 10.10.94. Neuvottelun jälkeen jätettiin vapaa-ajanlautakunnan kokoukselle 19.10.94 vetoamus Kaivokselan kirjaston puolesta. Vetoamuksessa toivottiin, että Kaivokselan kirjasto saisi jatkaa entisellään ainakin vuoden 1995 loppuun saakka. Uusia kirjoja haluttaisiin noin 200 vuodessa. Vielä vedottiin siihen etuun, minkä kirjasto oli saanut kun eräs vapaaehtoinen on ilmaiseksi korjannut noin 600 rikkiäistä kirjaa käyttökelpoiseen kuntoon.

Yleisönosastokirjoituksessa 19.10 1994 puolustettiin Kaivokselan kirjastoa. Perusteluina oli Kaivokselan alueen asukasmäärän kasvu ja opiskelijoiden kirjastonkäyttö.

VANTAAN KAUPUNKI	§	Kokouspäivä	Asia nro	Sivu
KAIVOKSELAN KOULUN JOHT	7	20.10.1994	7	7

KAIVOKSELAN KIRJASTON LAKKAUTTAMINEN

Opettajakunnan tietoon on tullut, että Vantaan kaupungin kirjastotoimessa suunnitellaan Kaivokselan kirjaston lakkauttamista ja kirjastopalvelujen siirtämistä Myyrmäen aluekirjastoon osana Vantaan kaupungin säästötoimia.

21.10.1994 lehtikirjoituksessa kerrottiin, ettei pikkukirjastoja sittenkään vielä lakkauteta. Kaivokselan, Kuusikon ja Vapaalan kirjastojen kohtalo oli edelleen avoin. Hiekkaharjun kirjaston sulkemisesta oli luovuttu, koska sitä käyttää paljon alueen ruotsinkieliset lapset ja nuoret.

2.11.1994 myös Louhelan alueen asukkaat vastustivat Kaivokselan kirjaston sulkemista.

11.11.1994 yleisönosastokirjoituksessa kyseltiin asukkaiden mielipiteiden selvittelyn laajuutta. Kirjoituksessa ei varsinaisesti puolustettu pikkukirjastojen olemassaoloa, eikä otettu kantaa myöskään Kaivokselan kirjaston sulkemiseen.

23.11.1994 laajassa mielipidekirjoituksessa käsiteltiin Vantaan kirjastojen asemaa ja pikkukirjastojen sulkemista. Kirjoituksessa tuotiin esille perusteluja pienten kirjastojen puolesta.

30.11.1994 lehdessä oli kirjastotoimenjohtajan kirjoitus ja samalla vastaus 23.11 lehdessä olleeseen mielipidekirjoitukseen. Kirjastotoimenjohtaja puolustaa suurten kirjastojen tehokkuutta ja resurssien keskittämisen välttämättömyyttä. Artikkelin yhteydessä esitettiin taulukko, jossa tarkasteltiin Suomen suurimpien kaupunkien kirjastojen tunnuslukuja. Niiden mukaan Vantaan kirjasto oli lainausmäärältään asukasta kohden tehokkaimpien joukossa.

Yleisönosastokirjoituksessa 31.11.1994 esitettiin melko yleisesti kirjastojen toimintaa ja tarkoitusta sekä kirjastojen kustannusten muodostumista ja perusteita.

2.12.1994 pikku-uutisessa kerrottiin Kirjastojen Ystävien olevan huolestuneita kirjastojen lakkautuksista.

14.12.1994 oli yleisönosastossa useita kirjoituksia kirjastoasioista. Ensimmäinen kirjoitus käsitteli kirjaston tarkoitusta melko yleisesti. Toinen kirjoitus puolusti lähikirjastoja. Kolmannessa kirjoituksessa ehdotettiin palvelujen ostamista Helsingistä.

Kokouksessa 14.12.1994 vapaa-ajanlautakunta hyväksyi toimenpideohjeeksi, että käyttösuunnitelman yhteydessä selvitetään voidaanko pienet kirjastot siirtää koulukirjastoiksi tai voidaanko niitä ylläpitää vapaaehtoisvoimin vai tuleeko ne lakkauttaa. Kirjastotoimi sai tehtäväksi laatia konkreettiset esitykset pienten kirjastojen hoitomahdollisuuksista. Samassa kokouksessa päätettiin, että Kaivokselan, Kuusikon ja Vapaalan kirjastopalvelut hoidetaan 1.1.1995 alkaen pienimuotoisina pääosin vapaaehtoisvoimin lukutupina sekä kirjastoautoilla. Kirjastotoimenjohtaja Hannele Koivunen oli laatinut kokousta varten Kaivokselan, Kuusikon ja Vapaalan lukutupien asemaa ja toimintaa koskevan ohjeen. Ohjeen mukaan lukutupiin ei hankita uutusaainestoa eikä tilata lehtiä. Vapaaehtoistyövoimalle kaupunki ei anna mitään korvausta. Mikäli vapaaehtoistyövoimaa ei saada, lukutuvat ovat suljettuja. Pöytäkirjan liitteenä oli opetustoimenjohtajan kirje vapaa-ajanlautakunnalle sekä Kaivokselan,

Kuusikon ja Rajatorpan koulujen lausunnot kirjastojen lopettamisesta.

Opetustoimenjohtajan kirjeessä mainitaan, että koulukirjastojen kehittäminen on koulukohtainen asia ja tapahtuu koulukohtaisten määrärahojen puitteissa. Lisäksi kirjeessä mainittiin, että Kaivokselan, Kuusikon ja Rajatorpan kouluissa toimivat sivukirjastot. Näiden koulujen rehtoreilta on pyydetty lausunnot siitä, mitä koulu voi tehdä sivukirjaston toiminnan jatkumisen hyväksi esim. vapaaehtoistyöntekijöiden avulla.

Kokouksessa 14.12.1994 oli pöytäkirjan liitteessä (liite 1.6) esitetty niitä muutoksia, jotka aiheutuvat kirjastoautoreiteille Hiekkaharjun, Kuusikon ja Vapaalan kirjastojen lakkauttamisesta. Kirjastoauto-osaston suunnitelmat reittimuutoksista on päivätty jo 15.6.1994

Kirjastoauto hoitaa aineistokierron **Kolme pikkukirjastoa muuttuu lukutuviksi**

18.12.1994 kerrottiin kolmen pikkukirjaston muuttuvan lukutuviksi. Kaivokselan, Vapaalan ja Kuusikon kirjastot oli päätetty muuttaa lukutuviksi vuoden 1995 alusta lähtien. Lukutupia pidetään auki vapaaehtoisvoimin, eikä kirjasto vastaa niiden toiminnasta.

Lehtikirjoitukset pienten kirjastojen puolesta ajoittuvat vuosille 1992-1994 kun vapaa-ajanlautakunnan kokouksissa pienten kirjastojen sulkemista on käsitelty jo vuoden 1991 lokakuussa.

6.3 Lopulliset päätökset ja toimenpiteet

Ajatus pienten kirjastojen sulkemisesta tuli esille vuonna 1991. Kun tieto tuli julkisuuteen, lehdissä alkoi hiljalleen alkoi lehdissä yleisönosastokirjoittelu sulkemista vastaan. Alkuperäiset suunnitelmat neljän sivukirjaston sulkemisesta supistuivat kolmen

sivukirjaston toiminnan lopettamiseen. Näistä Kaivokselan ja Kuusikon toimipisteet suljettiin kokonaan, Vapaalan kirjasto jäi toimimaan lukutupana toistaiseksi ja Sandkullan sivukirjasto jatkoi entisellään. Sandkullan toiminnan jatkamisen perusteena oli se että se oli alueensa ainoa ruotsinkielinen kirjasto.

Pöytäkirjojen ja lehtikirjoitusten analyysi osoitti, miten vaikeaa kuntalaisten on päästä vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin ja palveluihin. Useimmissa kokouksissa, joihin kuntalaisten adresseja oli tullut, ne oheistettiin pöytäkirjojen liitteiksi merkinnällä ”päätetään merkitä saadut kirjelmät tiedoksi talousarvion käsittelyä varten”. (pöytäkirja 18.5.1993)

Vapaa-ajanlautakunnan kokouksessa 24.8.1994 käsiteltiin vapaa-ajanlautakunnan taloussuunnitelmaa vuosille 1995-1999. Tässäkin kokouksessa ”päättiin merkitä tiedoksi ...kirjastojen säilyttämistä koskevat kirjelmät”.

Kokouksessa 14.12.1994 Vapaa-ajanlautakunta esitti ”että Kaivokselan, Kuusikon ja Vapaalan kirjastopalvelut hoidetaan 1.1.1995 alkaen pienimuotoisina pääosin vapaaehtoisvoimin toimivina lukutupina sekä kirjastoautoilla”.

Koko prosessi oli kestänyt yhteensä kolme vuotta ja pienten sivukirjastojen sulkemisesta oli mainittu vapaa-ajanlautakunnan kokouspöytäkirjoissa 10 kertaa, eikä kirjelmät tai yleisönosastokirjoitukset olleet vaikuttaneet sulkemispäätökseen. Sandkullankin kohdalla päätös kirjaston toiminnan jatkamisesta olisi todennäköisesti ollut sama ilman kuntalaisten kirjoitelmiakin

7. Yhteenveto, johtopäätökset ja arviointi

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten Vantaan pienten sivukirjastojen sulkemispäätösprosessi eteni ajallisesti ja miten yleisönosastokirjoitukset mahdollisesti vaikuttivat tehtyihin sulkemista koskeviin päätöksiin.

Tutkimusmenetelmän perustana käytettiin hallinnon prosessien teoreettista mallintamista. Siinä asiat etenevät peräkkäisinä tapahtumina ehdotuksesta tai ajatuksesta käsittelyyn ja päätöksen tekemiseen. Prosessiin vaikuttavat käsittelyn aikana myös muualta tulevat toimenpiteet kuten yleisön reagointi ja virkamiesten näkemykset. Tässä tutkimuksessa merkittävin vaikuttaja oli Vantaan kaupungin budjetti ja siihen liittyvät tasapainoittamisvaatimukset. Myös kuntalaiset yrittivät vaikuttaa päätöksiin kirjelmin ja adressein.

Vapaa-ajanlautakunta yritti parhaansa mukaan saada säästöjä aikaan, mutta säilyttää palvelut entisellään. Kirjastojen toimintoja tehostettiin aukioloaikoja ja ja henkilökuntaa vähentämällä. Henkilökuntavähennykset olivat 22 % ja aukiolo väheni noin 6 %. Aineistohankinnat pyrittiin pitämään entisellään ja osa henkilöstösäästöistä käytettiin aineistohankintoihin.

Pienten sivukirjastojen sulkemista koskeva päätösprosessi eteni prosessimallin mukaan. Ensimmäisessä vaiheessa sulkeminen otettiin esille vapaa-ajanlautakunnan kokouksessa eikä sen aiheellisuutta kyseenalaistettu. Toisessa vaiheessa pohdittiin ja mietittiin eri vaihtoehtoja eli mitkä kirjastot suljettaisiin. Kun suljettavaksi suunniteltujen kirjastojen nimet tulivat julkisuuteen, ryhtyivät näiden kirjastojen alueiden asukkaat vastustamaan kirjastojensa sulkemista. Kolmannessa vaiheessa tehtiin päätös kolmen pienen sivukirjaston sulkemisesta.

Vapaa-ajanlautakunta aloitti asian käsittelyn lokakuussa 16.10.1991 taloussuunnitelman tasapainottamisen yhteydessä.. Pöytäkirjamerkintä oli ”kirjastoja ei saa sulkea”. Tämä ei vielä aiheuttanut reagointia Vantaan asukkaiden keskuudessa. Ensimmäinen lehtikirjoitus pienten kirjastojen puolesta ilmestyi vuoden 1992 huhtikuussa. Asukkaiden reagointi alkoi siis vasta noin puoli vuotta myöhemmin kuin sulkeminen oli ollut esillä vapaa-ajanlautakunnan kokouksessa. Vuonna 1992 vapaa-ajanlautakunta käsitteli pienten kirjastojen sulkemisasiaa vain yhden kerran, tammikuussa. Lehtikirjoituksia oli vuoden 1992 aikana yhteensä kolme kertaa.

Vuonna 1993 oli kolme lautakuntakäsittelyä pienten kirjastojen sulkemisesta. Lehtikirjoituksia oli yhteensä kymmenen kertaa vuoden 1993 aikana. Vapaa-ajanlautakunta sai myös pienten kirjastojen sulkemista vastustavia kirjelmiä vuoden aikana.

Vuonna 1994 käsitteli vapaa-ajanlautakunta kirjastojen sulkemista neljä kertaa. Elokuussa 1994 vielä pohdittiin viiden kirjaston sulkemisen kustannusvaikutusta. Lehtikirjoituksia vuoden julkaistiin 17 kappaletta. Joulukuussa 1994 sitten tehtiin lopullinen päätös Kaivokselan, Kuusikon ja Vapaalan sivukirjastojen muuttamisesta lukutuviksi.

Adressien, kirjelmien ja yleisönosastokirjoitusten vaikutusta prosessin lopputulokseen on vaikea arvioida. Alunperin lakkautettavien listalla oli neljä kirjastoa, joista ruotsinkielinen Sandkullan kirjasto päätettiin säilyttää jo prosessin alkupuolella. Asukkaiden adressit ja yhdistysten ja koulujen kirjelmät kirjattiin pöytäkirjoihin vain ”tiedoksi”. Yleisönosastokirjoituksista ei pöytäkirjoissa ole mitään merkintää. Niiden merkitys onkin ollut ehkä enemmän siinä että sulkemisuhka on tullut asukkaiden tietoon. Näillä painostusryhmillä ei näytä olleen mitään merkitystä päätösprosessin kulkuun.

Tutkimusaineistona oli Vantaan vapaa-ajanlautakunnan pöytäkirjat ja Vantaan Sanomien yleisönosastokirjoitukset vuosilta 1991-1994 sekä kirjastotoimenjohtajan ja kolmen vapaa-ajanlautakunnan jäsenen haastattelut. Aineisto oli melko pieni, mutta ajankohdaltaan kattoi koko päätösprosessiin sulkemisajatuksista tehtyyn päätökseen asti. Vantaan Sanomat oli paikallinen lehti, joka käsitteli enimmäkseen paikallisia asioita ja johon asukkaat saattoivat helposti lähettää mielipidekirjoituksiaan. Pöytäkirjat kattoivat myös koko prosessiin käytetyn ajanjakson. Mielestäni näiltä osin prosessin etenemisestä saa hyvän ja luotettavan kuvan. Haastatteluja oli vain neljä, mutta kaikkien vapaa-ajanlautakunnan jäsenten haastattelu tuskin olisi tuonut uusia näkemyksiä kirjastoasioihin. Sen sijaan muiden lautakuntien tai muiden kunnallisten päätöksentekijöiden haastattelut olisivat ehkä tuoneet erilaisia näkökantoja esille.

Tämän tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että kunnan luottamusmiehet ja viranhaltijat hoitavat vastuullaan olevia asioita omien selvitystensä ja näkemystensä perusteella. Kun prosessi jonkin asian suhteen on jo alkanut, niin siihen on kuntalaisten vaikea vaikuttaa. Voidaan olettaa että virkamiehet ja valtuutetut ovat perehtyneet asiaan riittävän hyvin etukäteen eikä vaihtoehtoja enää ole. Tämän yhden tutkimuksen perusteella ei kuitenkaan voida tehdä kovin syvälle meneviä johtopäätöksiä päätösprosessin kulusta kunnan luottamuselimissä.

Lähdeluettelo:

Berndtson, Maija. 1992. Yleinen kirjasto muuttuu. Mihin suuntaan käy huomispäivän tie? Teoksessa V. Niinikangas (toim.) Kirjastostrategiat: kirjastojen strateginen suunnittelu. Suomen kirjastoseura. Helsinki: Kirjastopalvelu. (ss 53-93).

Drucker, Peter F. 1964. Käytännön liikkeenjohto. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 1982. Teemahaastattelu. Helsinki: Gaudeamus.

Honko, Jaakko. 1985. Liiketaloustiede. 12. p. Espoo: Weilin+Göös.

Ikäläinen, Hannu & Lyyra, Jaakko. 1977. Yleisten kirjastojen kirjastolautakunnat. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto, Kirjastotiede ja informatiikka.

Juutinen, Sirpa. 1994. Kuopiolaisten luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden käsitykset tiedon muodostumisesta ja välittymisestä kunnalliseen päätöksentekoon. Kuopio: Kuopion yliopistollinen opetussosiaalikeskus 1/1994.

Jyrinki, Erkki. 1977. Kysely ja haastattelu tutkimuksessa. Helsinki: Gaudeamus.

Kaasalainen, Silvo. 1982. Luottamushenkilöiden päätöksenteko-ongelmat ja päätöksenteon kehittämismahdollisuudet sairaalakuntainliitoissa. Acta Universitas Tampensis. Ser A vol. 133. Tampere. Tampereen yliopisto. Väitöskirja.

Kekki, Kirsti. 1993. Kirjastolainsäädännöstö 1993. Kirjastopalvelu Oy. Helsinki.

Kovacs, Beatrice. 1990. The Decision-Making Process for Library Collections. Library of Congress Cataloging-in Publication Data.

Laukkanen, Mauri. 1968. Päätöksenteko yrityksessä. Helsinki: Liiketaloudellinen tutkimuslaitos (LTT), Monisteita 20.

Lumio, Rauli. 1982. Päätösten muuttuminen kunnanhallituksessa. Tapaustutkimus Raision ja Taivassalon kunnanhallitusten päätösesitysten muutostyypeistä. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Nyysölä, Hannu. 1981. Intressiryhmien vaikutusmahdollisuudet kunnallisessa päätöksenteossa. Tampere: Tampereen yliopisto. Kunnallistieteen aineryhmä. Raporttisarja 7/1981.

Pelkonen, Juha. 1980. Viranhaltijan vaikutusmahdollisuuksista kunnallisessa päätöksenteossa ja esteellisyydestä oikeusturvakeinona viranhaltijoiden väärinkäytöksiä vastaan. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Kunnallispolitiikan laitos.

Perälä, Keijo. 2000. Kansankirjaston varsinainen tehtävä? Teoksessa V. Niinikangas & I. Näätsaari (toim.) Sivistyksen paikka. Kirjoituksia kirjaston tilasta. Jyväskylä: Yliopistopaino.

Pystynen, Erkki. 1972. Päätöksenteko kunnallispolitiikassa. Helsinki: Gaudeamus.

Simon, Herbert A. 1979. Päätöksenteko ja hallinto. Ekonomia-sarja 58. Espoo: Weilin + Göös.

Sipponen, Kauko. 1967. Päätöksenteko kansanvallassa. Helsinki: Suomen ylioppilaskuntien liitto.

Törnqvist, Leo & Nordberg, Leif. 1968. Päätöntätieteen keskeisiä ongelmia. Helsinki: WSOY.

Usherwood, Bob. 1993. Public library politics. The Role of the Elected Member. London: Library Association Publishing.

Uusimaa, Terttu & Tuominen, Anitta. 1981. Kunnan kirjastolautakunta ja sen jäsenet. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Kirjastotiede ja informatiikka.

Väkeväinen, Riitta. 1992. Ajankohtaisen kakkosen ja A-studion sisältövertailu 1992. Tampere: Tampereen yliopisto. Toimittajatutkinnon tutkielma.

Lait:

Kirjastolaki 235/1986

Kirjastolaki 904/1998

Asetukset:

Kirjastoasetus 236/1986

Kirjastoasetus 1311/1992

Kirjastoasetus 1078/1998

Liitteet:

Teemahaastattelulomake

Teemahaastattelurunko

3.10.95

Nimi _____

Syntymävuosi _____

1. Montako vuotta olette olleet luottamustoimissa

_____ vuotta

2. Onko teillä muita kunnallisia luottamustoimia.

___ 1-2

___ 3-5

___ useampia

___ ei lainkaan muita

3. Miten olette perehtynyt kirjastoasioihin ja -hallintoon?

___ kirj.toimenjohtaja/apul.j/kirjastonhoitaja perehdyttänyt

___ kursseilla

___ koulutuspäivillä

___ kirjastopäivillä

___ muulla tavoin

___ en ole perehtynyt

jos muulla tavoin, niin miten? _____

4. Onko Kirjastolehti tilattu jäsenelle (Teille)

___ on

___ ei

5. Kenen kanssa keskustellette yleensä kirjastoasioista

- kirjastotoimenjohtaja
- kirjastotoimen apulaisjohtaja
- kirjastonhoitaja
- oma puolueen paikallisosasto/muut puolueet
- kunnan viranhaltijat
- yritykset
- kunnan asukkaat
- naapurit
- äänestäjät
- joku muu, kuka

6. Mistä saatte pääasiallisesti kirjastoasioita koskevan tiedon

- pöytäkirjoista
 - esityslistoista
 - muilta luottamushenkilöiltä
 - muilta viranhaltijoilta
 - Kirjastolehti
 - sanomalehdet
 - muualta, mistä _____
-

7. Seuraatteko muiden kuntien kirjastoasioita

- säännöllisesti
- toisinaan
- satunnaisesti
- en seuraa

8. Mitä pidätte tärkeimpänä tavoitteena kirjastohallinnossa

- annetun määrärahan puitteissa pysymistä
- kirjaston palvelua
- muuta, mitä

9. Miten tärkeinä vaikuttajina pidätte painostusryhmiä (esim. asukasyhdistykset)

- tärkeinä
- ei kovin tärkeinä
- ei merkitystä

10. Mikä on omalta kohdaltanne tärkein vaikuttaja kirjastoa koskevissa päätöksenteoissa

- omat näkemykset/tulkinnat
- puoluekanta, virallinen puolueohjelma
- henkilökohtaiset näkemykset
- painostusryhmät
- kirjastotoimenjohtaja
- lautakunnan muut jäsenet
- traditiot, konsensushenki
- rahatilanne
- joku muu, mikä

11. Onko lautakunnan kokoukset kirjastoasioiden osalta mielestänne valmisteltu hyvin

- erittäin hyvin
- hyvin
- huonosti
- erittäin huonosti
- mitä hyvää/huonoa valmisteluissa

11. Mitkä asiat herättävät kokouksissa ristiriitoja ja/tai ovat kiistakysymyksiä

13. Mikä syy mielestänne estää perehtymästä kunnolla kirjastoasioihin ennen kokouksia

- asiapaperit tulevat liian myöhään
 - papereita on liian niukasti
 - papereita on liian runsaasti
 - paperit ovat vaikeaselkoisia
 - ei ole aikaa perehtyä
 - muu syy, mikä _____
-

14. Kuinka usein ja kenen kanssa yleensä neuvottelette lautakunnassa käsiteltävistä kirjastoasioista ennen kokousta

15. Olitteko kirjastojen sulkemisen kannalla, perustelkaa kantaanne

- kyllä
- ei

16. Oletteko muuttaneet kantaanne tässä suhteessa, perustelkaa kantaanne

- kyllä
- ei

17. Mikä lautakunta on mielestänne todella tärkeä

18. Miten arvostatte toimintaa vapaa-ajan lautakunnan jäsenenä